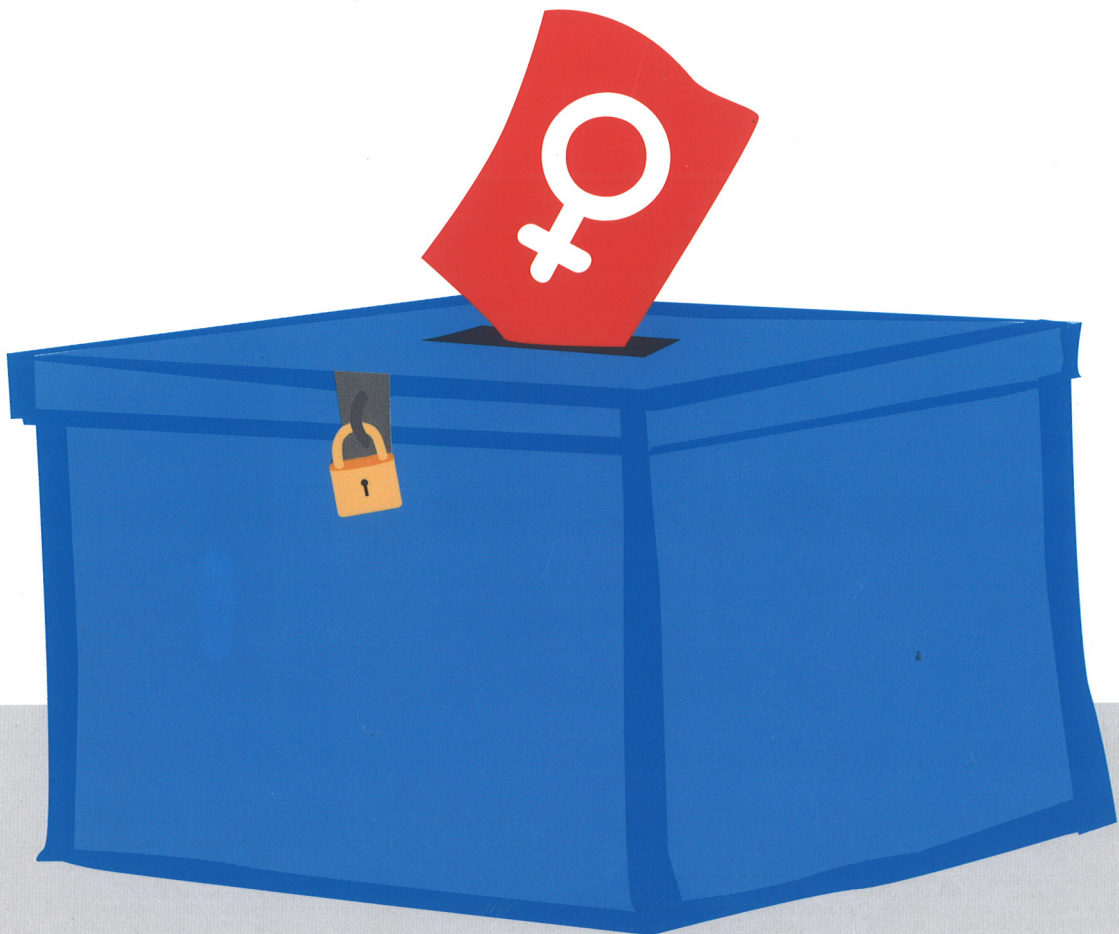


สิทธิของสตรี กับเสียงทางการเมือง ในประเทศไทย



เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ

เป้าหมายหลักที่ 3: ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและส่งเสริมบทบาทสตรี



สิทธิของสตรี กับเสียงทางการเมือง ในประเทศไทย

เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ

เป้าหมายหลักที่ 3: ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและส่งเสริมบทบาทสตรี

สงวนลิขสิทธิ์ © 2549

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ
United Nations Development Programme
ถนนราชดำเนินนอก
กรุงเทพมหานคร 10200
โทรศัพท์ : (66-2) 288 1828
โทรสาร : (66-2) 280 0556
E-mail : registry.th@undp.org
Web site : www.undp.or.th

ISBN : xxx-xxxxx-x-x

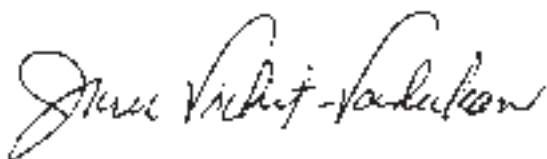
คำนำ

รายงานฉบับนี้เป็นผลงานจากการรวมพลังการเป็นพันธมิตรระหว่างมูลนิธิผู้หญิงเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยและโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ อันเป็นผลมาจากการปรึกษาหารือและการประชุมอภิปรายของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ข้าราชการ นักวิชาการ และกลุ่มรณรงค์เคลื่อนไหวสาธารณะผู้จัดทำรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบคุณโดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะที่ปรึกษาที่ได้ให้คำแนะนำในการวิจัยและการจัดทำรายงานฉบับนี้

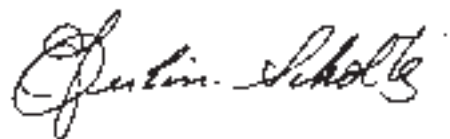
เพื่อประโยชน์ในการทำงานสำคัญของคณะอนุกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รายงานฉบับนี้จึงได้นำเสนอและเน้นสถานภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของสตรีในการเมืองและการบริหาร วิเคราะห์เหตุผลที่ทำให้ไม่รุดหน้าไปเท่าที่ควรและเสนอแนวทางและช่องทางที่จะผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคที่มีอยู่ไม่ว่าจะโดยนัยยะ โดยตรง แฝงเร้นหรือที่ประจักษ์ชัดแล้ว เพื่อประโยชน์ของผู้กำหนดนโยบาย นักการเมือง ผู้สนับสนุนความเท่าเทียมกันทางเพศและสาธารณชน

รายงานได้จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้กำหนดนโยบาย นักการเมืองและผู้สนับสนุนความเท่าเทียมกันทางเพศ โดยมุ่งให้ข้อมูลที่กระจ่างชัดและเพื่อให้ใช้เป็นเครื่องมือในการระดมความสนับสนุนให้สตรีได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหารเพิ่มขึ้น

ผู้จัดทำหวังว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่การอภิปรายถกเถียงกันเกี่ยวกับการที่จะส่งเสริม พิทักษ์และบรรลุสิทธิของสตรีในการเมืองและการมีตัวแทนที่เหมาะสมในการบริหารภาครัฐระดับสูงในประเทศไทย



ดร.จรี วิจิตรวาทการ
ประธานอนุกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร
ประธานมูลนิธิผู้หญิงเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย



โจแอนนา เมอร์ลิน-ซิลเทส
ผู้ประสานงานและผู้แทนโครงการพัฒนา
แห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำรายงาน

- ดร.จรี วิจิตรวาทการ ประธานอนุกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และประธานมูลนิธิผู้หญิงเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย
- ขาญฤทธิ์ โสมิรินทร์ รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- จิตรภา สุนทรพิพิธ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ผาณิต นิติทัณฑ์ประภาศ อธิบดีปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- ดร.จิรพรรณ รักติบุตร กรรมการบริหารศูนย์สาธิตนโยบายและประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- โจแอนนา เมอร์ลิน-โซลเทส ผู้ประสานงานและผู้แทนโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ
- ลูชีดา เอส ลาโซ ผู้อำนวยการกองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย
- ไฮเคน บีจอนแมน รองผู้แทนโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ

ผู้ร่วมให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและคำแนะนำ

- | | |
|-------------------------------|--|
| • ท่านผู้หญิงสุมาลี จาติกวณิช | สมาคมติดตามการพัฒนสตรีในประเทศไทย |
| • คุณหญิงอัมพร มีสุข | สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |
| • คุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ | กระทรวงวัฒนธรรม |
| • คุณหญิงณฐนนท์ ทวีสิน | กรุงเทพมหานคร |
| • คุณหญิงจรรววรรณ เมณฑกา | สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน |
| • เอมอร อร่ามกุล | สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน |
| • เบญจมาศ มาประณีต | สภาสตรีแห่งชาติ |
| • จันทน์ โพธิ์วิจิตร | สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน |
| • ดารณี ทัดดากร | โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ |
| • ดวงสุตา มินะวงษ์ | สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว |
| • กษกร โอศิริชัยเวท | มูลนิธิอาเซีย |
| • รศ. นิตา ชูโต | จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย |
| • ดร. อรพินท์ สฟโชคชัย | สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ |
| • ภัชรา คติกุล | สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง |

- | | |
|----------------------------|--|
| • ดร. ภาวดี ทองอุไทย | สมาคมติดตามการพัฒนสตรีในประเทศไทย |
| • ประทีป อึ้งทรงธรรม ฮาตะ | มูลนิธิดวงประทีป |
| • ดร. ปรียานุช พิบูลสรวุธ | สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ |
| • เรืองรวี พิชัยกุล เกิดผล | เครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ |
| • ไรรัตน์ สุวรรณรักษ์ | โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ |
| • ศิริสุภา กุลธนนท์ | โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ |
| • สุพัตรา ภูธนานุสรณ์ | กองทุนการพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ |
| • ศ.ดร.เทพ หิมะทองคำ | มูลนิธิผู้หญิงเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย |
| • รศ. ทองศรี กำภู ณ อยุธยา | อดีตประธานมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ |
| • ต้องตา เขียวไพศาล | โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ |

ผู้วิจัยและผู้เขียน

- ดร. จุรี วิจิตรวาทการ ประธานอนุกรรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และประธานกรรมการมูลนิธิผู้หญิงเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย
- ดร. เกศกานดา จตุรงค์โชค คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ภมรรัตน์ ตันสงวนวงษ์ มูลนิธิผู้หญิงเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย
- ไฮเคน บีจองแมน รองผู้แทนโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ

บรรณาธิการ

- ปีเตอร์ สตอลเกอร์

ผู้อำนวยการแปล

- ดร.จิรวรรณ ภัคตินุตร

ออกแบบและรูปเล่ม

- คีน พับลิซิง (ประเทศไทย) จำกัด

สารบัญ

คำนำ	iii
กิตติกรรมประกาศ	v
บทที่ 1: ความก้าวหน้าที่จะเห็น อดีตที่ซ่อนเร้น	1
เป้าหมายการพัฒนาที่ท้าทายแห่งสหประชาชาติด้านความเท่าเทียมกันทางเพศของประเทศไทย	1
หญิงไทยมีอายุยืนกว่าชายไทย	3
เด็กหญิงไปโรงเรียนกันมากขึ้น	3
ผู้หญิงกับการทำงาน	4
ความรุนแรงที่กระทำต่อผู้หญิง การใช้แรงงานทางเพศและการลักลอบค้ามนุษย์	7
ผู้หญิงกับเอชไอวี/เอดส์	8
อุปสรรคซ่อนเร้น อดีตดั้งเดิม	9
นโยบายรัฐบาลด้านมิติหญิงชาย	10
บทที่ 2: ผู้บริหารหญิงในราชการฝ่ายพลเรือนมีน้อย	13
การขาดข้าราชการหญิงระดับสูง	13
ผู้บริหารหญิงที่ยิ่งน้อยลงไปอีกในภูมิภาค	18
เหตุใดจึงมีผู้บริหารหญิงน้อย?	18
อุปสรรคกำบัง	19
บทที่ 3: นักการเมืองหญิงที่ขาดหายไปในประเทศไทย	21
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง	21
ทำให้ผู้หญิงได้รับเลือก	23
เปรียบเทียบกับนานาชาติ	24
รัฐมนตรีหญิง	25
สมาชิกวุฒิสภาหญิง	26
การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น	27

เหตุใดมีผู้หญิงไม่กี่คนเข้าสู่การเมือง?	27
ทัศนคติทางสังคมโดยทั่วไป	28
ทัศนคติของนักการเมืองและพรรคการเมือง	28
ความยากลำบากในการปฏิบัติ	28
เหตุใดประเทศไทยต้องการนักการเมืองหญิงเพิ่มขึ้น?	28
พัฒนาการในเชิงบวก	29
พรรคไทยรักไทย	29
พรรคประชาธิปัตย์	30
ชมรมสมาชิกรัฐสภาสตรีไทย	30
ผู้หญิงก็เป็นผู้นำได้	32

บทที่ 4: โอกาสที่เท่าเทียมของสตรี – เส้นทางข้างหน้า **33**

สิ่งที่รัฐบาลต้องดำเนินการ : เป็นผู้นำที่เข้มแข็ง	34
สิ่งที่ราชการฝ่ายพลเรือนต้องดำเนินการ : ส่งเสริมนักบริหารสตรี	35
สิ่งที่นักการเมืองและกลุ่มรณรงค์เคลื่อนไหวต้องดำเนินการ: เปิดให้สตรีเข้าสู่การเมือง	35
กระตุ้นให้สตรีสนใจการเมือง	36
สรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งสตรีให้มากขึ้น	36
ผู้หญิงเป็นนักรณรงค์เลือกตั้งและผู้แทนที่มีประสิทธิภาพ	37
สิ่งที่สื่อและประชาชนต้องดำเนินการ : สร้างทัศนคติใหม่สำหรับคนรุ่นต่อไป	38
ขจัดภาพลักษณ์ผิดๆ เกี่ยวกับสตรี	38
เริ่มต้นที่โรงเรียน	38
เครือข่ายสตรี	38
การประกาศให้ผู้ชายรับรู้	39

บรรณานุกรม **41**

กรอบข้อความ

กรอบข้อความ 1.1	อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) : ข้อสงวนและปัญหาที่ยังไม่ได้แก้ไขให้ลุล่วง	12
กรอบข้อความ 1.2	แผนพัฒนาสตรี พ.ศ. 2545-2549	12
กรอบข้อความ 3.1	ลำดับประเทศไทยในดัชนีการสร้างความเสริมศักยภาพหญิงชาย พ.ศ. 2548	25
กรอบข้อความ 3.2	คนไทยต้องการให้ผู้หญิงเข้าสู่การเมืองมากขึ้น - ผลการสำรวจความคิดเห็น	31

ตาราง

ตาราง 1.1	ชายและหญิงที่ลงทะเบียนเข้าเรียน พ.ศ. 2545/2546	4
ตาราง 1.2	ประเภทงานที่ชายและหญิงทำ พ.ศ. 2547	6
ตาราง 2.1	ผู้หญิงในราชการฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2547	13
ตาราง 2.2	ข้าราชการระดับบริหารในกระทรวงต่างๆ พ.ศ. 2547	15
ตาราง 2.3	หญิงชายในราชการฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2544	15
ตาราง 2.4	ข้าราชการหญิงระดับสูงในประเทศแถบยุโรปและประเทศไทย พ.ศ. 2543/2547	16
ตาราง 2.5	ลำดับการมีกรรมการสตรีในคณะกรรมการต่างๆ ในภาคราชการ	17
ตาราง 3.1	หญิงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2476-2548	22
ตาราง 3.2	ชายและหญิงในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2548 แบ่งตามพรรค	22
ตาราง 3.3	ลำดับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงในประเทศต่างๆ พ.ศ. 2548	24
ตาราง 3.4	ดัชนีการสร้างความเสริมศักยภาพสตรี พ.ศ. 2548 บางประเทศ	25
ตาราง 3.5	รัฐมนตรีหญิง พ.ศ. 2519-2548	25
ตาราง 3.6	หญิงที่ได้รับเลือกตั้งเข้าสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547	27
ตาราง 3.7	การเลือกตั้งท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545 แบ่งตามเพศ	27
ตาราง 3.8	ความเป็นผู้นำในพรรคการเมืองหลัก แบ่งตามตำแหน่งและเพศ พ.ศ. 2546	29

แผนภูมิ

แผนภูมิ 1.1	กรอบเวลาการดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ท้าทาย แห่งสหประชาชาติของประเทศไทย	2
แผนภูมิ 1.2	อัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างชายกับหญิงในสาขาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2534 และ 2544	5
แผนภูมิ 1.3	อัตราการมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานของชายและหญิง ในพ.ศ. 2547	5
แผนภูมิ 1.4	เงินเดือน ค่าจ้างของชายและหญิง (บาท) พ.ศ. 2547	6
แผนภูมิ 1.5	การทำร้ายร่างกายผู้หญิง การศึกษาในกรุงเทพฯ และนครสวรรค์	7
แผนภูมิ 2.1	ข้าราชการชายและหญิงระดับ 9-11 พ.ศ. 2536-2547	14
แผนภูมิ 2.2	จำนวนทูตานุทูตที่ประจำการในต่างประเทศ พ.ศ. 2547	16
แผนภูมิ 2.3	ผู้บริหารหญิงในภูมิภาค พ.ศ. 2547	18
แผนภูมิ 3.1	สัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง	23
แผนภูมิ 3.2	สมาชิกวุฒิสภาหญิง พ.ศ. 2518-2543	26

ความก้าวหน้าที่เราเห็น อดีตที่ซ่อนเร้น

1

สตรีไทยมีส่วนร่วมทำให้ประเทศไทยก้าวหน้าด้านการพัฒนามนุษย์อย่างรวดเร็ว - มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีมาตรฐานด้านสุขภาพและการศึกษาสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของไทยในเรื่องดังกล่าว มีรอยด่างอันเนื่องมาจากความล้มเหลวด้านความเท่าเทียมกันทางเพศ สตรีไทยยังคงมีสถานภาพทางสังคมที่ด้อยกว่าและยังมีได้มีเสียงทางการเมืองที่เข้มแข็งและมีความสำคัญในสังคม

ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยมีความก้าวหน้าอย่างเห็นได้ชัด เศรษฐกิจที่ครั้งหนึ่งเคยพึ่งพาเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจเชิงอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วที่สุดแห่งหนึ่งในทวีปเอเชีย - เอื้ออำนวยให้คนไทยนับล้านคนหลุดพ้นจากความยากจน รูปแบบการปกครองที่ครั้งหนึ่งมีทหารเป็นใหญ่ก็เปลี่ยนเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และประเทศที่ครั้งหนึ่งจัดเป็นประเทศกำลังพัฒนา ได้บรรลุความก้าวหน้าในการพัฒนามนุษย์และรุดหน้าด้านการศึกษาและสุขภาพ

ความสำเร็จของประเทศไทยเป็นที่ประจักษ์ชัดในเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ซึ่งเกิดจากการประชุมสุดยอดแห่งสหัสวรรษของสหประชาชาติในนครนิวยอร์ก พ.ศ. 2543 และได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการต่อสู้กับความยากจน ความอดอยากหิวโหย การไม่รู้หนังสือ โรคภัยไข้เจ็บ การเลือกปฏิบัติต่อสตรีและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมใน พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีที่พำนักจะบรรลุเป้าหมายส่วนใหญ่ได้ก่อนกรอบระยะเวลาดังกล่าวแม้ทั้งหมด ตัวอย่างเช่น ประเทศไทย ได้ผ่านเป้าหมายการลดความยากจนไปแล้วสองในสาม และกำลังจะบรรลุเป้าหมายด้านสุขภาพอนามัยแม่และเด็กและการได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา

กระนั้น ผลพวงแห่งการพัฒนาไปไม่ถึงมือผู้คนอย่างเท่าเทียมกัน ยังคงมีความท้าทายนานัปการระหว่างผู้คนต่างสถานะทางสังคมหรือต่างเผ่าพันธุ์ ระหว่างชนบทกับเมือง หรือระหว่างภูมิภาค และประเทศไทยเองก็ต้องเผชิญกับความท้าทายที่หนักหน่วง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาวิกฤติการเงินในเอเชีย การแพร่ระบาดของเอชไอวี/เอดส์ และการเกิดกรณีพิพาทสินามิ อย่างไรก็ตาม ก็เป็นที่ประจักษ์ว่าประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนและมีเป้าหมายของตนเองอย่างสูงนั้น มีความสามารถและความมุ่งมั่นที่จะผ่านพ้นอุปสรรคเหล่านี้และเดินหน้าต่อไปในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการกระจายประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรม

เป้าหมายการพัฒนาที่ท้าทายแห่งสหัสวรรษด้านความ เท่าเทียมกันทางเพศของประเทศไทย

ประเทศไทยมีความก้าวหน้าโดยรวมด้านการพัฒนามนุษย์และมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามพันธสัญญาระหว่างประเทศ เช่น ลดความยากจนลงสองในสามส่วน และได้ตั้งเป้าหมายที่จะลดความยากจนลงอีกร้อยละ 4 ในปี พ.ศ. 2552 ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา ความยากจนจะลด

ลงถึงสี่ในห้าส่วน ประเทศไทยจึงได้เพิ่มพันธสัญญาโดยมุ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ท้าทายแห่งสหประชาชาติ (MDG-Plus) ซึ่งรวมถึงเป้าหมายด้านการศึกษา การลดอัตราการตายของแม่และเด็ก เอชไอวี/เอดส์ ความเท่าเทียมกันทางเพศและสิ่งแวดล้อม (แผนภูมิ 1.1)

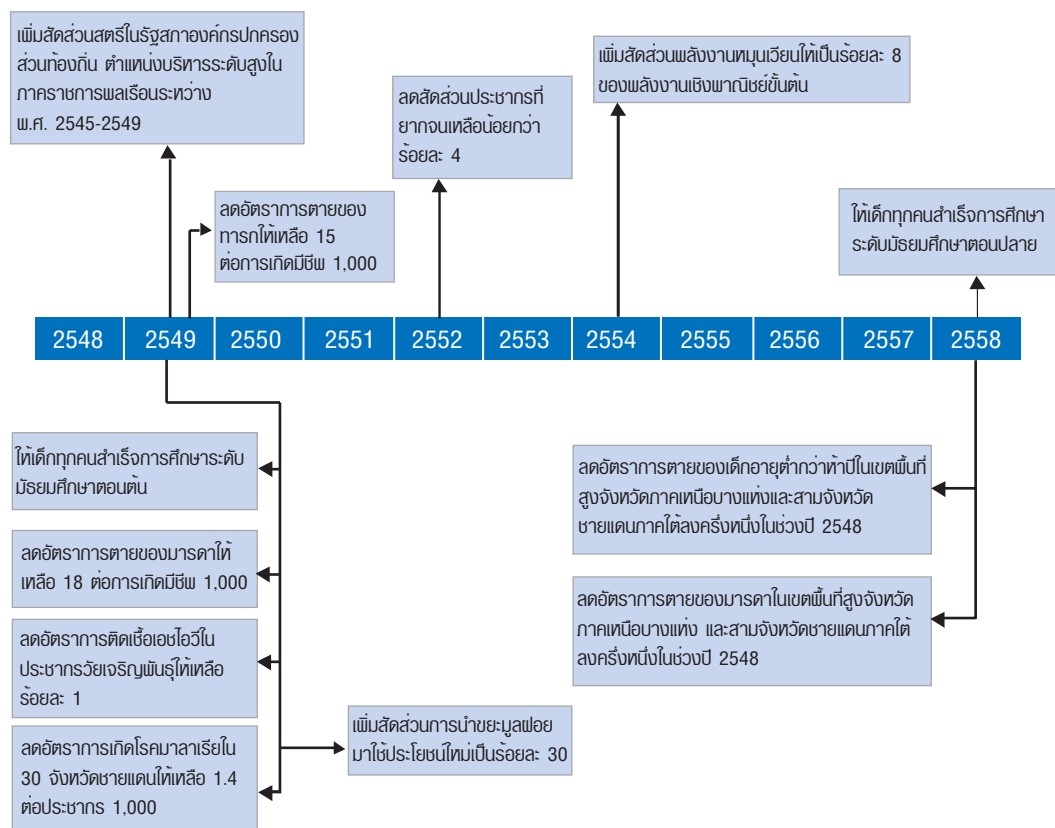
เป้าหมายการพัฒนาที่ท้าทายแห่งสหประชาชาติของประเทศไทยประการหนึ่งคือ เพิ่มสัดส่วนของสตรีในรัฐสภา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้บริหารระดับสูงในราชการฝ่ายพลเรือนเป็นสองเท่า ภายในปี พ.ศ.2559 ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาสตรี พ.ศ.2545-2549

อย่างไรก็ตาม เห็นได้ชัดว่าประเทศไทยจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ท้าทายแห่งสหประชาชาติในเรื่องความ

เท่าเทียมกันทางเพศได้ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 ประเทศไทยได้พลาดโอกาสที่จะเพิ่มสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสตรีเป็นสองเท่า แม้ว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสตรีจะเพิ่มขึ้น แต่ก็เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.2 เป็นร้อยละ 10.4 เท่านั้น และยังจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้บริหารสตรีในราชการฝ่าย พลเรือน

อย่างไรก็ตาม ปีนี้และปีหน้าจะเป็นโอกาสดีที่จะส่งเสริมให้สตรีเข้ามาแก้ปัญหาเสียงทางการเมืองในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2548-2549 จะมีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นกว่า 3,000 แห่ง และต้นปี พ.ศ.2549 จะมีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเฉกเช่นเดียวกัน เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่รัฐบาลจะได้ผลักดันแรงให้มีการเพิ่มสัดส่วนของสตรีในตำแหน่งระดับสูงภาครัฐ

แผนภูมิ 1.1 กรอบเวลาการดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ท้าทายแห่งสหประชาชาติของประเทศไทย



รายงานฉบับนี้เกี่ยวกับความท้าทายของประเทศไทยในการบรรลุเป้าหมายการเพิ่มสัดส่วนสตรีในรัฐสภา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และตำแหน่งบริหารระดับสูงในราชการฝ่ายพลเรือน รายงานได้วิเคราะห์ความก้าวหน้าที่น่าที่ดำเนินไปอย่างเชื่องช้าในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในการเมืองและการบริหาร และให้ข้อสรุปที่ประกอบด้วยข้อเสนอแนะในการผลักดันให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ท้าทายแห่งสหประชาชาติ

ก่อนจะวิเคราะห์ถึงความก้าวหน้าและความล่าช้าในการส่งเสริมให้สตรีเข้ามามีเสียงทางการเมืองและการบริหารงานภาครัฐของไทย ควรที่จะได้มองภาพรวมของสถานภาพสตรีในประเทศไทย บทนำนี้จะให้ฉากหลังถึงภาพข้างหน้าและความท้าทายในการส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศในด้านสุขภาพ การศึกษา การจ้างงาน ความรุนแรงต่อสตรี ตลอดจนอดีตดั้งเดิมอีกหลายประการที่สตรีไทยยังคงประสบพบพานอยู่ทุกวันนี้ ทั้งให้ข้อสรุปเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลโดยรวมด้านการส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ

หญิงไทยมีอายุยืนกว่าชายไทย

หญิงไทยอาจขาดเสียงทางการเมือง แต่หญิงไทยก็รุดหน้าไป ในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านสุขภาพ ปัจจุบันนี้ผู้หญิงมีช่วงอายุโดยเฉลี่ยสูงกว่าผู้ชาย 8 ปี (73.4 ปี ขณะที่ผู้ชายมีอายุ 65.2 ปี) ซึ่งส่วนหนึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานในเรื่องน้ำเพื่อการบริโภค และอุปโภคและบริการสาธารณสุขที่ดีขึ้น พัฒนาการต่างๆ ในด้านบริการสุขภาพ โดยเฉพาะมีบุคลากรด้านสุขภาพที่มีความรู้คอยดูแลตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งลดการเสียชีวิตของมารดาจากการคลอดบุตร ในระหว่างปี พ.ศ. 2533-2545 ได้ลดการเสียชีวิต 36 ราย เหลือเป็น 24 ราย ต่อการเกิดมีชีพ 100,000 ราย

อย่างไรก็ตาม มิใช่ผู้หญิงทั้งหมดจะได้รับประโยชน์โดยตรงจากการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่กล่าวมา ตัวอย่างเช่น อัตราการเสียชีวิตเนื่องจากการคลอดบุตรนั้น มักมีอัตราที่สูงกว่าในเขตพื้นที่ทางภาคเหนือและสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อมูลระดับจังหวัดแสดงให้เห็นถึงอัตราการเสียชีวิตของมารดาขณะคลอดบุตรในจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และยะลา — สามจังหวัด

ชายแดนภาคใต้สูงเป็นสองเท่าของอัตราการเสียชีวิตโดยเฉลี่ยของประเทศ

หากจะให้การบริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ผู้หญิงดีกว่านี้ จำเป็นต้องให้ความสนใจต่อความต้องการโดยเฉพาะเจาะจงของผู้หญิงมากขึ้น ผู้หญิงมีปัญหาด้านสุขภาพที่ซับซ้อนกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะในด้านสุขภาพ การเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัว เช่น การบริการสาธารณสุขควรให้การดูแลผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์หรือผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ในพ.ศ. 2532 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติมาตรการต่างๆ ที่มุ่งขจัดความรุนแรงทางเพศ แต่รัฐบาลก็มิได้จัดสรรงบประมาณให้ ทำให้การนำมาตรการนี้ไปปฏิบัติ และการตรวจสอบการดำเนินการเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวจำเป็นต้องได้รับสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอ เพื่อให้สามารถปฏิบัติไปตามแผนได้

เด็กหญิงไปโรงเรียนกันมากขึ้น

ในบรรดาช่องทางที่สำคัญที่สุดที่จะบรรลุความเท่าเทียมกันทางเพศ คือ การได้รับการศึกษา นับได้ว่าหญิงไทยมีความก้าวหน้าในด้านนี้ ในอดีต พระราชวงศ์มีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษาของหญิงไทย ประเทศไทยให้ผู้หญิงได้รับการศึกษาเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2444 สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กหญิงขึ้น ส่วนการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นถือกำเนิดขึ้นภายหลัง เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับนิสิตหญิงเข้าศึกษาเป็นครั้งแรกในพ.ศ. 2470 ซึ่งเป็นระยะเวลาสิบปีหลังการสถาปนา

เป็นเวลานานมาแล้ว ที่มักกล่าวถึงให้เด็กผู้ชายได้รับการศึกษา ซึ่งพบว่าบ่อยครั้งมีสาเหตุมาจากสภาพครอบครัว ถ้าหากพ่อแม่ไม่สามารถส่งเสียให้ลูกๆ ทุกคนได้เล่าเรียน ก็มักจะเลือกให้ลูกชายได้เรียนหนังสือ และให้ลูกสาวอยู่กับบ้านทำงานบ้านหรือดูแลน้องที่ยังเล็กอยู่ แม้ครอบครัวที่มีอันจะกินก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน ที่ให้ลูกสาวอยู่กับบ้าน

อย่างไรก็ตาม ในระยะหลัง เด็กผู้หญิงสามารถก้าวตามทันอันเนื่องมาจากความพยายามของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงต้องเข้ารับการศึกษาระดับบังคับ ปัจจุบันนี้เด็กหญิงสมัครเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาในอัตราที่พอๆ กันกับเด็กชาย และเด็กหญิงมีอัตราเข้าเรียนมากกว่าเด็กชายในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา (ตาราง 1.1) ความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศชายและหญิงในการรู้หนังสือลดลงเป็นอันมาก ในช่วง พ.ศ. 2543-2547 อัตราการรู้หนังสือโดยรวมของประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 94.5 สำหรับชายและร้อยละ 90.5 สำหรับหญิง อัตราการรู้หนังสือที่ยังปรากฏเหลื่อมล้ำกันอยู่บ้างนั้นเป็นเพราะหญิงไทยสูงอายุนานหนึ่งเสียโอกาสในการเข้าโรงเรียนเมื่อยังเป็นเด็ก แต่สำหรับเด็กไทยรุ่นใหม่ อัตราการรู้หนังสือแทบจะไม่ต่างกันเลย เด็กไทยรุ่นใหม่ (อายุ 15 - 24 ปี) ชายมีอัตราการรู้หนังสือร้อยละ 98.1 และหญิงร้อยละ 97.8

ปัจจุบันนี้ แม้จะมีความแตกต่างกันน้อยลงในการเข้ารับการศึกษาระหว่างชายและหญิง แต่ก็เห็นได้ชัดว่าชายและหญิงกำหนดแผนการศึกษาต่างกันเพราะพวกเขาเลือกเรียนสาขาต่างกันในระดับอุดมศึกษา ตัวอย่างเช่น ชายมักจะเลือกเรียนสาขาวิศวกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ คณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ ในขณะที่หญิงมีแนวโน้มเลือกศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ด้านการบริการทางการแพทย์และสุขภาพ โดยเฉพาะสาขาพยาบาลศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ก็มีสัญญาณสื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้าสาขา

วิชาที่เรียน ระหว่างปี พ.ศ. 2534-2544 อัตราส่วนหญิงกับชายที่เรียนสาขาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมศาสตร์ และนิติศาสตร์เพิ่มขึ้น (ตาราง 1.2)

ผู้หญิงกับการทำงาน

มิติที่สำคัญยิ่งในการเสริมสร้างศักยภาพของผู้หญิงคือ โอกาสในการจ้างงาน เฉกเช่นเดียวกัน ผู้หญิงไทยก้าวหน้าอย่างเห็นได้ชัด สัดส่วนของผู้หญิงที่ทำงานอยู่ในระดับสูง ในพ.ศ. 2547 อัตราการมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานนั้นคิดเป็นร้อยละ 83 สำหรับชายและร้อยละ 65 สำหรับหญิง อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนดังกล่าวแตกต่างกันไปตามอายุ หญิงมากกว่าร้อยละ 80 มีอายุระหว่าง 30-50 ปี (แผนภูมิ 1.3) เช่นเดียวกับประเทศอื่นในประเทศไทยโอกาสในการทำงานของหญิงถูกจำกัดด้วยภาระในการดูแลครอบครัว หญิงมีแนวโน้มน้อยกว่าชายในการออกไปทำงานนอกบ้าน ใน พ.ศ. 2547 มีหญิงมากกว่า 600,000 คนไม่ได้รับการจ้างงานเพราะต้องรับภาระดูแลครอบครัว

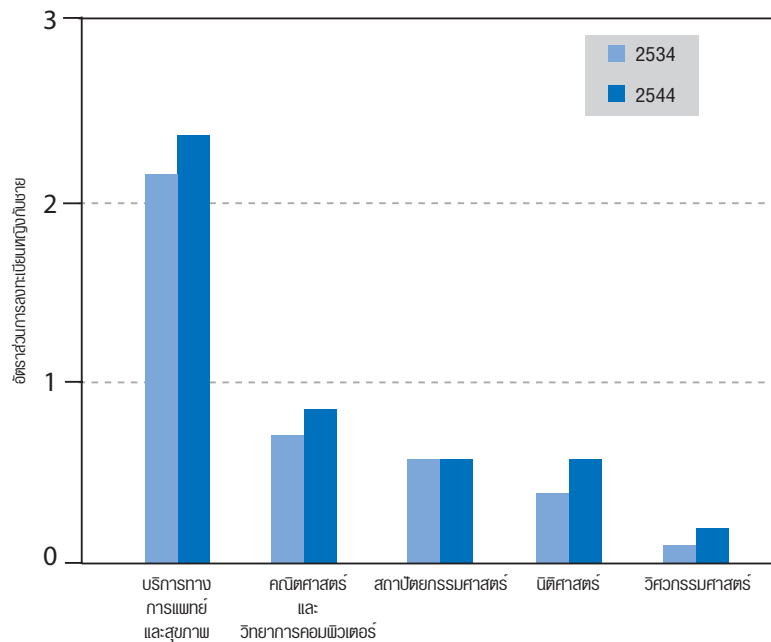
แม้ว่าหญิงจะมีบทบาทในการทำงานนอกบ้านมากขึ้น แต่ก็ไม่มีใครจะได้ดำรงตำแหน่งงานระดับบริหาร ตาราง 1.2 แสดงประเภทของงานที่ชายและหญิงทำ ในตำแหน่งสูงสุดพบว่าในขณะที่ร้อยละ 9 ของชายทำงานเป็นนักกฎหมาย เจ้าหน้าที่ระดับสูง และผู้จัดการ มีหญิงเพียงร้อยละ 4 เท่านั้นที่ทำงานเดียวกันนี้

ตาราง 1.1 ชายและหญิงที่ลงทะเบียนเข้าเรียน พ.ศ. 2545/2546

	ชาย	หญิง
อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียนสุภธระดับประถมศึกษา	89%	88%
อัตรานักเรียนระดับประถมศึกษา	86%	85%
อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียนสุภธระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	90%	88%
อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียนสุภธระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	63%	66%
จำนวนปีโดยเฉลี่ยของการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา	10.5	10.3
อัตรานักเรียนระดับอุดมศึกษา	36%	42%

ที่มา: UNESCO, 2005

แบบภูมิ 1.2 อัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างชายกับหญิงในสาขาการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2534 และ 2544

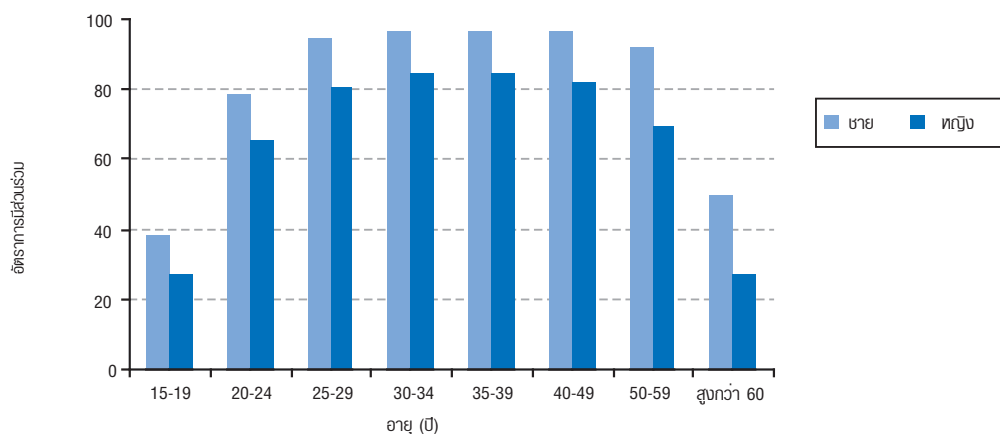


ที่มา: NESDB/UN, 2004

ในทางกลับกัน ผู้หญิงมักทำงานด้านวิชาชีพ ช่างเทคนิคและงานธุรการ ความแตกต่างหลักๆ อีกประการหนึ่ง คือ หญิงทำงานในสายงานด้านการค้าบริการโดยเฉพาะการค้าปลีก ขณะที่ผู้ชายมักทำงานในสายงานช่างฝีมือและช่างเทคนิคเครื่องจักร

เครื่องยนต์ อย่างไรก็ตาม ก็มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดในด้านสถานภาพงาน หญิงไม่ค่อยได้ตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบดูแล

แบบภูมิ 1.3 อัตราการมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานของชายและหญิงใน พ.ศ.2547



ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2547

ตาราง 1.2 ประเภทงานที่ชายและหญิงทำ พ.ศ. 2547

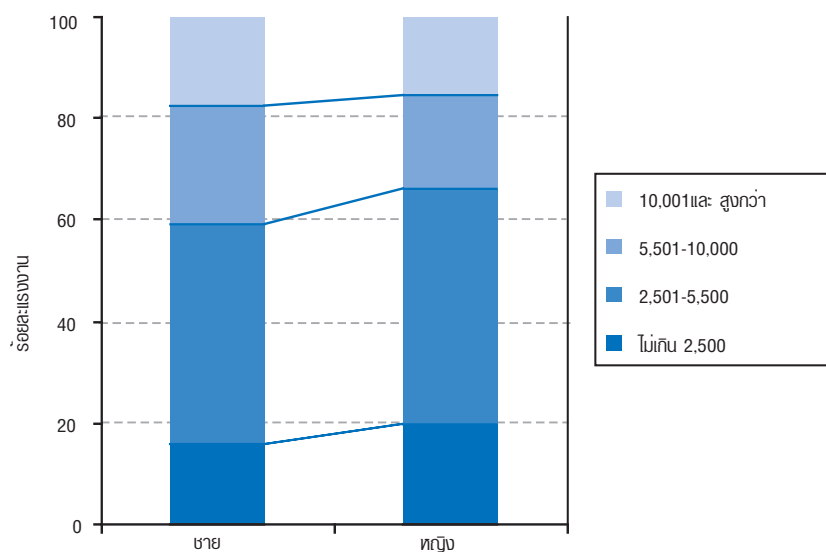
	ผู้ชาย (%)	ผู้หญิง (%)
1. นักกฎหมาย เจ้าหน้าที่ระดับสูงและผู้จัดการ	9.3	4.2
2. วิชาชีพ	3.1	4.8
3. ช่างเทคนิค	3.5	4.5
4. เสมียน/ธุรการ	2.3	4.9
5. การค้าบริการ/พนักงานขายสินค้าตามห้าง	9.2	19.6
6. เกษตรและประมง	36.4	34.2
7. ช่างฝีมือและการค้า	12.9	7.8
8. ช่างควบคุมโรงงานและเครื่องจักร	10.5	5.7
9. งานอื่นๆ	12.8	14.3
รวม	100.0	100.0

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2548

การกระจายของงานสะท้อนให้เห็นถึงอัตราค่าจ้าง ในขณะที่ชายร้อยละ 41 มีรายได้สูงกว่าเดือนละ 5,500 บาท แต่มีหญิงเพียงร้อยละ 34 ที่มีรายได้ในระดับเดียวกัน (แผนภูมิ 1.4) ใน

ภาคอุตสาหกรรม หญิงก็ยังได้รับค่าจ้างน้อยกว่าชาย แม้ว่าจะทำงานประเภทเดียวกัน โดยรวมแล้ว หญิงไทยมีรายได้ประมาณร้อยละ 60 ของรายได้ของชายเท่านั้น

แผนภูมิ 1.4 เงินเดือน ค่าจ้างของชายและหญิง (บาท) พ.ศ. 2547



หมายเหตุ: แผนภูมินี้แสดงให้เห็นตัวอย่างที่ชายร้อยละ 41 ได้รับเงินเดือนมากกว่า 5,500 บาท มีหญิงเพียงร้อยละ 34 ที่ได้รับเงินเดือนจำนวนเท่ากัน

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2548

เห็นได้ชัดว่าหญิงไทยรุดหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งได้รับการยืนยันใน พ.ศ.2548 จากการสำรวจศักยภาพของผู้หญิงที่ดำเนินการโดยกลุ่มผู้นำเศรษฐกิจโลก ได้ให้ประเทศไทยอยู่ในลำดับหนึ่งด้านโอกาสทางเศรษฐกิจดังได้แสดงไว้ในดัชนีองค์รวมที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของผู้หญิงที่มากกว่าการเป็นแค่คนทำงานเท่านั้น แต่ความก้าวหน้ายังไม่หมายถึงการปฏิบัติต่อสตรีอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือในที่ทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สตรียังไม่มีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านระดับสูงในราชการหรือรัฐสภา

ความรุนแรงต่อผู้หญิง การใช้แรงงานทางเพศ และการลักลอบค้ามนุษย์

ประเด็นที่เลวร้ายที่สุดของการที่หญิงไทยมีสถานภาพต่ำคือ มักจะตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทางเพศ ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว มักจะถูกกระทำโดยคนใกล้ชิดในครัวเรือน เป็นเรื่องยากที่จะประเมินระดับความรุนแรงในครัวเรือน เนื่องจากกรณีส่วนใหญ่ มักเป็นเรื่องที่ปกปิด แต่จากรายงานการศึกษาใน พ.ศ. 2543 ในกรุงเทพฯ และนครสวรรค์ พบว่า จำนวนหญิงที่ถูกสัมภาษณ์ ร้อยละ 44 ถูกกระทำทารุณกรรมโดยสามีหรือคนรัก ไม่ว่าจะเป็น

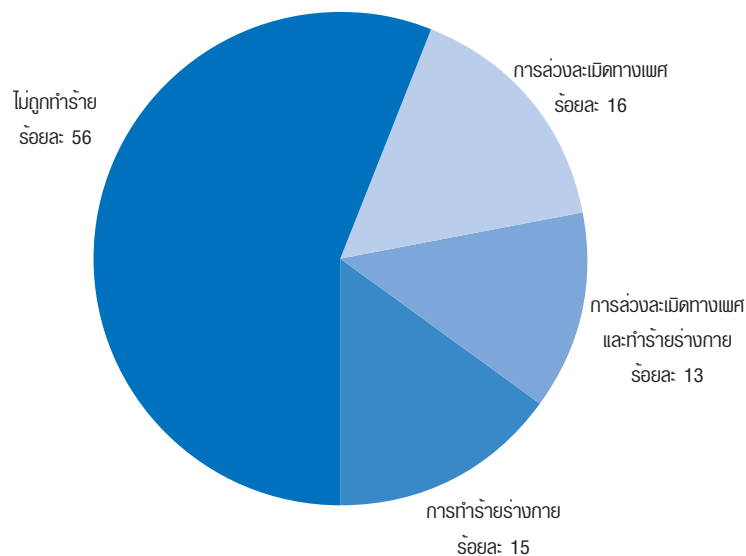
เป็นทางด้านร่างกายหรือการล่วงละเมิดทางเพศ หรือทั้งสองประการ (**แผนภูมิ 1.5**) งานวิจัยอีกฉบับหนึ่ง พบว่า ร้อยละ 20 ของชายที่ศึกษาเคยทุบตีภรรยาของตน ในปี พ.ศ. 2546 กรุงเทพมหานครรายงานว่า หญิงไทย 1,714 คนที่เข้ารับการรักษายาบาลนั้น มีถึง 725 คน ที่ถูกสามีหรือคนรักทำร้ายร่างกาย

บางครั้งความรุนแรงในครัวเรือนเกิดขึ้นจากการทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้นด้วยฤทธิ์ของสุรา และบ่อยครั้งก็เป็นเพราะความเครียดในบ้าน ทั้งยังเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้ชายมักจะใช้การทำร้ายร่างกายเพื่อแสดงออกถึงความมีอำนาจเหนือภรรยาและลูก

ผู้หญิงเองก็อาจเลือกที่ไม่แจ้งความดำเนินคดีเพราะรู้สึกอายขายหน้าและต้องการรักษาครอบครัวให้อยู่พร้อมหน้าเพื่อลูกๆ หรือเพียงเพราะไม่สามารถเข้าถึงบริการความช่วยเหลือทางสังคมที่เหมาะสมได้

แม้ว่า การกระทำรุนแรงต่อผู้หญิงมักเกิดในครอบครัว แต่ทัศนคติเช่นเดียวกันนี้ มักพบได้ในที่ทำงาน ในโรงเรียน หรือที่สาธารณะ ในรูปแบบของการคุกคามทางเพศ หรือการทำร้ายร่างกายและการล่วงละเมิดทางเพศ ดังเช่นที่หนังสือพิมพ์ไทย มักมีรายงานข่าวเกี่ยวกับนักเรียนหญิงถูกข่มขืนอยู่เสมอ

แผนภูมิ 1.5 การทำร้ายร่างกายผู้หญิง การศึกษาในกรุงเทพฯ และนครสวรรค์



ที่มา: FES, 2000

หญิงขายบริการทางเพศจัดเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงที่สุดที่จะถูกกระทำทารุณกรรม ขณะนี้ประเทศไทยอาจมีหญิงขายบริการมากถึง 200,000 คน ทั้งที่ขายบริการแบบเต็มเวลาและบางเวลา แม้ว่าในจำนวนนี้อาจไม่ใช่หญิงไทยเสียทั้งหมด หญิงจำนวนมากต้องมาใช้อาศัยขายบริการทางเพศเพราะความยากจน ขายบริการเพื่อหาเงินเลี้ยงครอบครัวหรือส่งไปให้พ่อแม่ การค้าประเวณีเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ดังนั้น หญิงขายบริการเหล่านี้จึงไม่สามารถขอรับความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการเพื่อให้พ้นจากการถูกทารุณกรรมทั้งจากผู้ซื้อประเวณีและการแสวงหาประโยชน์ได้

กรณีที่เปิดเผยรู้กันมากที่สุดคือ กรณีที่ผู้หญิงและเด็กซึ่งถูกลักลอบนำเข้ามาเพื่อขายบริการทางเพศเพราะพวกเขาอาจไม่เต็มใจยินยอมก็ได้ หน้าที่ยังต้องจากบ้านมาด้วย ทุกวันนี้หญิงไทยที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในประเทศมีจำนวนน้อยลง หญิงที่ถูกล่อลวงเข้ามาประกอบอาชีพขายบริการนั้นมักจะมาจากประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม หญิงไทยซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าต่างๆ ทางภาคเหนือ หรือจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ไม่มีเอกสารสำคัญแสดงความเป็นพลเมืองก็มักจะตกเป็นเป้าของการค้ามนุษย์ เพราะมักจะไม่มีสถานภาพที่ถูกต้องตามกฎหมายที่จะเดินทางหรือทำงานนอกพื้นที่ ยิ่งไปกว่านั้น หญิงไทยหลายรายถูกล่อลวงไปค้าประเวณีในต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่นหรืออื่นๆ

ผู้หญิงกับเอชไอวี/เอดส์

ปัญหาเอชไอวี/เอดส์ยังคงเป็นมหันตภัยต่อทั้งชายและหญิง แต่อัตราส่วนของหญิงที่ติดเชื้อเพิ่มขึ้น ในช่วง พ.ศ. 2527- 2541 มีหญิงประมาณหนึ่งในสี่ที่ติดเชื้อเอชไอวี แต่ปัจจุบันติดเชื้อเป็นหนึ่งในสาม

โดยเฉพาะผู้หญิงนั้นมักจะเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีสูง เพราะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง ชายไทยมักมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น ซึ่งทำให้แพร่เชื้อแก่ภรรยาและภรรยาของชายคนอื่นๆ เป็นการยากที่ภรรยาและภรรยาของชายคนอื่นๆ จะยืนยันให้ชายใช้ถุงยางอนามัย แม้จะรู้ว่าสามีหรือคู่รักของตนอาจทำให้ตนติดเชื้อได้ การที่หญิงยืนยันให้ชายใช้

ถุงยางอนามัยมักถูกมองว่าเป็นการดูถูกดูหมิ่นชาย และหญิงก็ไม่มีอำนาจพอที่จะปกป้องตนเองจากเอชไอวี/เอดส์ ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ครึ่งหนึ่งของผู้ติดเชื้อเอชไอวีใหม่แต่ละปีได้รับเชื้อจากการแต่งงานหรือจากการมีเพศสัมพันธ์ที่มีการใช้ถุงอนามัยน้อยมาก

ปัจจัยเสี่ยงอีกประการหนึ่ง คือ ความคาดหวังของชายที่หญิงต้อง “บริสุทธิ์” และต้อง “โง่เขลา” ไม่ประสีประสาเรื่องทางเพศ ซึ่งก็อาจรวมถึงการไม่รู้เรื่องการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี หากหญิงไม่ได้รับการเสริมสร้างให้มีศักยภาพพอที่จะควบคุมชีวิตทางเพศของตนและไม่ได้รับความรู้ด้านการเจริญพันธุ์ที่ดีและสุขอนามัยทางเพศแล้ว ความเสี่ยงต่อการติดเชื้อก็มีได้ลดน้อยลงแต่อย่างใด

สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันของชายและหญิง คือ ความรุนแรงและการล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการที่ชายไม่ใช้ถุงยางอนามัย อันทำให้หญิงต้องตกอยู่ในภาวะเสี่ยงอย่างมากต่อการติดเชื้อเอชไอวี เป็นผลให้ครึ่งหนึ่งของผู้ติดเชื้อเอชไอวีแต่ละปีได้รับเชื้อจากการแต่งงานหรือการมีเพศสัมพันธ์ทางเพศที่มีการใช้ถุงยางอนามัยน้อยมาก

หญิงขายบริการในสถานบริการมักได้รับการกระตุ้นให้ใช้ถุงยางอนามัย แต่กลุ่มที่ขายบริการทางเพศนอกสถานบริการ (บาร์หรือภัตตาคารหรือที่อื่นๆ) มักได้รับการกระตุ้นน้อยหรือไม่ค่อยรับรู้รับทราบถึงความเสี่ยงติดเชื้อ นอกจากนั้น หญิงขายบริการที่มีอายุ (เพื่อให้แข่งขันกับหญิงอายุน้อยกว่าได้) มักจะยินยอมขายบริการทางเพศโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยและก็เป็นไปได้ว่าหญิงขายบริการบางคนอาจขายบริการทางเพศ โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยเพื่อให้ได้ราคาสูงกว่า อำนาจในการต่อรองมักจะขึ้นอยู่กับสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของลูกค้าและผู้ขายบริการทางเพศ

หญิงมักประสบกับความท้าทายที่เกิดขึ้นจากเอชไอวี/เอดส์ เมื่อตนเองติดเชื้อ หญิงก็มักจะถูกตราหน้าและถูกเลือกปฏิบัติ หญิงรับภาระในการดูแลทั้งงานบ้านและชุมชน ในขณะที่ยังเห็นกันว่าโครงสร้างพื้นฐานของรัฐในการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์เป็นสิ่งฟุ่มเฟือย ในพื้นที่หลายแห่งในประเทศ ผู้หญิงไม่ว่าจะ

เป็นคู่ครอง แม่ หรือแม่แต่ยายาย ต้องรับภาระดูแลผู้ติดเชื่อ หรือผู้ที่รอคอยวันตาย และต้องดูแลลูกหลานที่กำลังป่วยของตน

อุปสรรคซ่อนเร้น อดีตดั้งเดิม

ทั้งที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในด้านสุขภาพ การศึกษา และการจ้างงาน หญิงไทยยังถูกกีดขวางจากอุปสรรคเชิงวัฒนธรรม และอดีตดั้งเดิมนานปีการ อดีตความลำเอียงเหล่านี้ พบได้ตั้งแต่ลึมหาดโลก ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงถูกกำหนดบทบาทชาย หญิงไว้แต่แรกเกิด

แม้ปัจจุบันนี้ เมื่อพ่อแม่มีลูกชาย พ่อแม่บางคนก็หวังว่าลูกชายจะเติบโตขึ้นเป็นคนแข็งแรงและเก่งกาจ หากเป็นลูกสาว พ่อแม่ก็หวังว่าลูกสาวของตนจะโตขึ้นเป็นสาวสวยและเป็นแม่บ้านแม่เรือน สภาพนี้ส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพ่อแม่มักจะมองลูกในเชิงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ ในสังคมชนบท พ่อแม่หวังว่าลูกชายจะช่วยในการเกษตรซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนรายได้ในครัวเรือน ในทางตรงกันข้าม ลูกสาวมักจะถูกมองว่าช่วยได้เพียงงานบ้าน ซึ่งถึงแม้จะเป็นประโยชน์ แต่ประโยชน์นั้นก็ไม่ได้เห็นเป็นเม็ดเงินที่เพิ่มขึ้นหรือเป็นการเซ่นไหว้บูชาพ่อแม่ ทำยที่สุดแล้ว พ่อแม่ก็คิดว่าเดี๋ยวลูกสาวก็ต้องออกรเรือนไป เพราะฉะนั้นก่อนที่จะออกรเรือน พ่อแม่ก็อาจจะต้องดูแลลูกสาวให้ดีเพื่อว่าจะได้เรียกสินสอดทองหมั้นได้มาก ๆ

อดีตลำเอียงด้านมิติหญิงชายที่รุนแรงที่สุดพบได้ในชุมชนแบบไทยดั้งเดิม ในเรื่องความเชื่อที่สืบทอดกันมา เช่น คนไทยบางคนเชื่อว่าผ้าถุงที่ผู้หญิงใช้แล้วเป็นผ้าที่ไม่สะอาดโดยเฉพาะจากการที่หญิงมีประจำเดือน และจะทำให้ผู้ชายเสื่อมสมรรถภาพ ดังนั้น ต้องซักเสื้อผ้าชายและหญิงแยกกัน ผู้ชายบางคนอาจถึงขนาดปฏิเสธที่จะเดินลอดราวตากผ้าที่มีเสื้อผ้าผู้หญิงตากอยู่ด้วยเพราะเกรงว่าจะทำให้เครื่องรางของขลังที่ตนแขวนอยู่เสื่อมได้

ความเชื่อทางพุทธศาสนาก็มีอิทธิพลต่อทัศนคติที่มีต่อเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง เช่น พ่อแม่อาจจะหวังว่าถ้ามีลูกชาย ลูกชายก็จะบวชเป็นพระและก่อให้เกิดเนื่อนบุญแก่ตน

เสมือนได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ ในทางตรงกันข้าม ลูกสาวไม่สามารถให้โอกาสเช่นนั้นได้

อดีตลำเอียงดังที่ได้กล่าวมานี้ตลอดจนอดีตอื่นๆ ทำให้หญิงไทยต้องตกอยู่ในบทบาทที่ต่ำต้อย มีบทบาทที่ถูกจำกัดให้ถือกำเนิดมาเพียงเพื่อแต่งงานและเป็นแม่มากกว่าการเป็นอิสระและมีอาชีพการงาน แม้ว่าผู้หญิงไทยจะทำงานนอกบ้าน ซึ่งก็เป็นเพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจ แต่ก็ยังถูกมองว่าเป็นกิจกรรมรองเท่านั้น ผู้หญิงถูกสังคมคาดหวังว่าหน้าที่หลักของพวกเขาคือการดูแลบ้านช่องและการเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัวทุกคน ซึ่งเป็นภาระที่ผู้ชายแทบจะไม่เคยช่วยแบ่งเบา ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้หญิงไทยที่ทำงาน ก็เช่นเดียวกับผู้หญิงชาติอื่นๆ แบกรับภาระเป็นสองเท่า ทั้งภาระงานบ้านและภาระทางเศรษฐกิจ

หญิงไทยยังต้องรับภาระที่สามอีกด้วย ภาระหน้าที่ที่จะต้องรักษาไว้ซึ่งครอบครัวและเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม หญิงเป็นผู้ที่รับภาระหลักในการดูแลเรื่องพิธีการต่างๆ ตั้งแต่เกิด แต่งงาน จนถึงงานศพ ผู้หญิงจะต้องทำทั้งหมดทุกขั้นตอนของการจัดการ การจ่ายชื้อของและการวางแผน ทั้งยังต้องรับผิดชอบติดต่อประสานนอกบ้าน รักษาความสัมพันธ์ต่างตอบแทนและการแลกเปลี่ยนทางสังคมและกิจกรรมที่ผู้ชายยินดีจะเข้าร่วมสังสรรค์ด้วยแต่ไม่ช่วยจัดเตรียมการ แม้กระทั่งเมื่อเกี่ยวกับการประชุมเป็นทางการทั่วไป หน้าที่การจัดการทั้งหลายล้วนตกเป็นภาระของผู้หญิง

บางคนอาจจะคิดว่าสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้นอาจจะดีกว่าสำหรับผู้หญิงไทยที่ครองโสด ซึ่งน่าจะมีเวลาและอิสระมากกว่า แต่ในทางปฏิบัติแล้วผู้หญิงโสดเหล่านี้ พบว่า ตนเองมีเวลาและความเป็นอิสระน้อย ญาติผู้หญิงที่ยังโสดก็ต้องมีหน้าที่คอยดูแลเด็ก ๆ หรือคนป่วยในบ้าน และโดยปกติลูกสาวที่ยังไม่ได้แต่งงานจะมีหน้าที่ดูแลพ่อแม่ที่ชรา ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้หญิงถูกหล่อหลอมทางสังคม ตั้งแต่อายุน้อยให้ดูแลและตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ ชายมักมีข้ออ้างเสมอเพราะมีบทบาทเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว

ดังนั้น หญิงไทยจึงแทบจะไม่ได้มีบทบาทที่เห็นได้ชัดเจนนักในชีวิตสังคมนอกบ้านอย่างที่ควรจะเป็นถ้ามีบทบาทนอกบ้านบ้างก็เป็นเพียงคู่ของผู้ชายเท่านั้น เห็นได้ชัดจากการเขียนประวัติศาสตร์ไทยที่กล่าวถึงบุคคลสำคัญในอดีตซึ่งล้วนเป็นผู้ชายแทบทั้งสิ้น แม้แต่ทุกวันนี้ ตำราเรียนในโรงเรียนก็เน้นย้ำมิติหญิงชายแบบตายตัว เช่นเดียวกับที่พบในสื่อต่างๆ โดยเฉพาะละครโทรทัศน์ที่มักให้ตัวละครเอกและมีเหตุผลแก่ผู้ชาย ขณะที่ให้บทบาทตัวรองแก่ผู้หญิงซึ่งมักถูกนำเสนอเป็นตัวละครที่เจ้าอารมณ์ ไร้เหตุผล หรือขี้อิจฉาและชอบบงการผู้อื่น

ภายในครอบครัวเอง ลูกสาวก็ไม่มีใครได้รับความสำคัญหรือเห็นคุณค่าเท่าที่ควร เช่น พ่อแม่แม้จะรู้ว่าในความเป็นจริงแล้วลูกสาวก็สามารถสร้างรายได้มากอยู่เพราะว่าพวกเธอนั้นก็ทำได้ทั้งงานบ้านและงานในท้องนา และลูกสาวที่จากบ้านไปทำงานในโรงงาน ภัตตาคาร ร้านค้า และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหรือเด็กรับใช้ตามบ้านก็ยังส่งเงินไปช่วยพ่อแม่ พ่อแม่ก็ตระหนักเช่นกันว่า พวกเขานั้นมักจะพึ่งพาลูกสาวได้มากกว่าลูกชาย และลูกสาวก็มักจะเป็นผู้ดูแลพ่อแม่เมื่อยามแก่เฒ่า

อย่างไรก็ตาม มิติหญิงชายเหล่านี้มิได้อยู่คงที่ แต่มีการปรับเปลี่ยนจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง และสถานการณ์เกี่ยวกับหญิงไทยนั้นเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วพร้อมๆ กับการที่ประเทศไทยมีสภาพความเป็นเมืองและทันสมัยมากขึ้น หญิงไทยได้เข้าสู่ภาคแรงงานมากขึ้นไม่ว่าด้วยความสมัครใจหรือความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ทักษะคิดทางสังคมของคนไทยยังมีแนวโน้มที่จะเข้าใจเรื่องนี้มากขึ้นในเขตเมืองซึ่งมีผู้อยู่อาศัยประมาณหนึ่งในสามของประเทศทั้งประเทศ และในกรุงเทพฯ และปริมณฑลซึ่งผู้อยู่อาศัยประมาณร้อยละ 15 ของประชากร

อย่างไรก็ตาม ทักษะคิดทางสังคมในประเทศไทยยังปรากฏให้เห็นถึงความลำหหลังของสภาพเป็นจริงทางสังคมและเศรษฐกิจซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้หญิง

นโยบายรัฐบาลด้านมิติหญิงชาย

วิธีที่สำคัญวิธีหนึ่งในการพัฒนาสถานะและปรับเปลี่ยนสถานะ

ทางสังคมของผู้หญิง คือ การดำเนินการผ่านทางนโยบายสาธารณะและผู้นำของประเทศ ซึ่งหลายปีมาแล้ว รัฐบาลไทยได้ก้าวหน้าไปอย่างช้าๆ ในเรื่องมิติหญิงชาย บางประเด็นรัฐบาลก็ได้สนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการวิงวอนผลักดันขององค์กรสตรี แต่รัฐบาลไทยเองก็ต้องสนองตอบต่อแรงกดดันจากนานาชาติในการที่จะดำเนินการให้บรรลุพันธสัญญาในระดับนานาชาติเช่นกัน

เมื่อครั้งที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติใน พ.ศ. 2475 นั้น รัฐธรรมนูญไทยฉบับแรกก็ให้สิทธิแก่ชายและหญิงเท่าเทียมกันในการออกเสียงเลือกตั้ง ในหลายทศวรรษต่อมา ก็พยายามที่จะขจัดความลำเอียงต่อผู้หญิงและจัดการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมบางประการออกไป ในขณะเดียวกัน ผู้หญิงไทยเองก็รวมตัวกันเรียกร้องต่อรัฐบาล ดังนั้น ในการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 “กลุ่มบัณฑิตสตรีทางกฎหมาย” ร่วมกันกดดันให้รัฐบาลในขณะนั้นรับรองว่ารัฐธรรมนูญจะระบุไว้ชัดเจนเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับผู้หญิง ซึ่งมีผลให้มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน”

ทั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นทางการดังกล่าว ในทางปฏิบัติแล้ว รัฐบาลไทยก็ยังคงไม่ค่อยตระหนักและเข้าใจถึงความสำคัญในเรื่องความเท่าเทียมกันทางเพศเพื่อการพัฒนาและไม่ค่อยให้ความสนใจประเด็นมิติหญิงชาย คุณหญิงอัมพร มีสุข ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาสตรีไทยที่ดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูงในราชการฝ่ายพลเรือน และเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทยในการประชุมสหประชาชาติในปารีสสากลที่กรุงเม็กซิโกซิตีใน พ.ศ. 2518 เห็นว่าประเด็นมิติหญิงชายได้รับการดูแลแก้ไขแค่พอเป็นพิธีเท่านั้น จวบจนกระทั่งช่วงทศวรรษ พ.ศ.2523 - 2532 ประเทศไทยจึงเริ่มมีความก้าวหน้าในเรื่องนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพราะการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมและการทำข้อตกลงระดับนานาชาติ

ใน พ.ศ. 2528 ประเทศไทยได้ลงนามผูกพันที่จะปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW) ในระยะแรกนั้น

ประเทศไทยได้ดำเนินการอย่างระมัดระวังและมีข้อสงวนหาก อนุสัญญาข้อใดแตกต่างไปจากกฎหมายของไทยหรือแนวทาง ปฏิบัติที่สืบกันมา ในระยะที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ถอนข้อสงวน ไปส่วนใหญ่แล้ว แม้ว่าในบางกรณีไม่ได้ดำเนินการที่จำเป็นที่ จะให้บรรลุปันธกิจตามกรอบของ CEDAW (กรอบข้อความ 1.1)

ใน พ.ศ. 2532 รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ดำเนินการ ที่สำคัญยิ่งในการก่อตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและประสาน งานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ภายใต้การกำกับดูแลของสำนัก นายกรัฐมนตรี คณะกรรมการนี้มีหน้าที่ประสานนโยบายและ โครงการการพัฒนาสตรีของทุกหน่วยงาน นอกจากนี้รัฐบาลยังนำ เสนอมาตรการต่างๆ ในการคุ้มครองแรงงานสตรี

ความมุ่งมั่นของรัฐบาลในการส่งเสริมสิทธิประโยชน์ของสตรีดังกล่าวได้รับการขานรับมากยิ่งขึ้นในการประชุมระดับนานาชาติ ใน พ.ศ. 2538 ในคราวที่มีการประชุมนานาชาติครั้งที่สี่ด้วย เรื่องสตรี ในครั้งนั้นประเทศไทยได้ลงนามในปฏิญญาปักกิ่งที่ มุ่งเสริมสร้างความเท่าเทียมกันทางเพศ กลุ่มองค์กรพัฒนา เอกชนด้านสตรีได้เข้าร่วมประชุมด้วย กลุ่มบุคคลดังกล่าวและ เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนจะคอยตรวจสอบ เพื่อให้แน่ใจ ว่าประเทศไทยได้ปฏิบัติตามพันธกิจที่ได้ให้ไว้

ผลลัพธ์ประการหนึ่ง คือ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กำหนด กรอบปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิสตรีไว้อย่างเด่นชัดขึ้น ในระหว่าง การร่างรัฐธรรมนูญ กลุ่มต่างๆ ได้รวมตัวกันเป็นเครือข่าย ผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ข้อเสนอแนะและกดดันคณะกรรมการ ร่างรัฐธรรมนูญเพื่อให้คณะกรรมการบรรจุเรื่องความเท่าเทียม กันทางเพศไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งมีผลดังตัวอย่างเช่น มาตรา 30 รับรองความเสมอภาคกันในกฎหมายระหว่างชายและหญิง และไม่ให้กระทำการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกัน และ มาตรา 80 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมความเสมอภาคของหญิง และชาย และครอบคลุมถึงแรงงานสตรี

ในช่วงทศวรรษที่ไม่ยาวนานนี้ ประเทศไทยได้พยายามทำให้ ประเด็นเกี่ยวกับสตรีปรากฏในการวางแผนการพัฒนาประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในสมัยแรกๆ นั้น มุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จวบจนกระทั่ง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สี่ (พ.ศ. 2520-2524) ที่รัฐบาลเริ่มให้ความสำคัญกับปัญหาสังคมอย่างจริงจัง และยอมรับว่าสตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งควบคู่ไปกับกลุ่มเด็ก และเยาวชน แต่รัฐบาลเพิ่งเริ่มดำเนินการเรื่องต่างๆ เหล่านี้ อย่างเป็นระบบมากขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ง ชาติ ฉบับที่ห้า คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรี แห่งชาติได้จัดทำแผนพัฒนาสตรีออกมาควบคู่ไปกับแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาสตรีฉบับ พ.ศ. 2545-2549 เน้นยุทธศาสตร์และเป้าหมายห้าประการหลัก (กรอบข้อความ 1.2)

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ใช้กลไกต่างๆ ทำให้โครงการเหล่านี้ เป็นรูปธรรมขึ้น ใน พ.ศ. 2543 รัฐบาลได้ออกระเบียบที่ให้ หน่วยงานราชการทั้งหลายแต่งตั้งผู้บริหารด้านการส่งเสริมบทบาท หญิงชาย (Chief Gender Equality Officer - CGEO) ซึ่ง ต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งอย่างน้อยที่สุดระดับรองอธิบดี เพื่อทำ หน้าที่ดูแลให้นโยบาย โครงการ และงบประมาณทั้งหลาย ดำเนินถึงประเด็นมิติหญิงชาย แต่ละหน่วยงานยังจำเป็นต้อง กำหนดศูนย์การติดต่อด้านมิติหญิงชายและจัดทำแผน แม่บทด้านมิติหญิงชายขึ้น

อย่างไรก็ตาม ข้าราชการที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชายจะสามารถปฏิบัติ หน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หากมีการระบุชัดเจนว่า หน้าที่ความรับผิดชอบนี้ถือเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งในการ บริหารไม่ใช่ภารกิจที่เสริมเข้ามาเท่านั้น เพื่อให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์นี้ ผู้บริหารเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน และการตรวจสอบเพื่อประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ในแต่ละส่วนราชการ และหากผู้บริหารเหล่านี้ได้ดำรงตำแหน่ง นานอย่างต่อเนื่องมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก็คงจะช่วยงานนี้ ได้มากขึ้น เนื่องจากระบบปัจจุบันที่มีการหมุนเวียนตำแหน่ง บริหารในราชการทำให้ระบบผู้บริหารด้านการส่งเสริมสร้าง บทบาทหญิงชายชะงักงัน เพราะขาดความต่อเนื่อง

นอกจากนี้ คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติได้รับการยกฐานะขึ้นใน พ.ศ. 2545 มีสถานะภาพเป็นกรมหนึ่งของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในชื่อว่าสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) มีหน้าที่พัฒนาและส่งเสริมนโยบายการพัฒนาสตรีและดูแลการปฏิบัติงานและการประสานงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

แม้รัฐบาลได้พยายามแก้ไขกฎหมาย กฎ และระเบียบที่มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รัฐบาลดูเหมือนจะพึ่งพานโยบายและเอกสารอ้างอิงต่างๆ จนเกินไปในการที่ก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเพศ - ในขณะที่เดียวกันก็มีความพยายามน้อยมากที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติและการปฏิบัติทางสังคมโดยทั่วไป ตัวอย่างเช่น ในการแสดงความคิดวิพากษ์รายงานของประเทศไทยที่เสนอต่ออนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) ใน พ.ศ. 2542 คณะกรรมการได้ตั้งข้อสังเกตว่า “ทัศนคติดั้งเดิมที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและเด็กผู้หญิงก็ยังคงพบเห็นอยู่ทั่วไปและเป็นอุปสรรคในการนำอนุสัญญาไปปฏิบัติอย่างเต็มที่”

บทที่สองและสามของเอกสารนี้จะกล่าวถึงผลกระทบที่ตามมาของทัศนคติดังกล่าวข้างต้น อาทิ สัดส่วนที่ต่ำของสตรีในการดำรงตำแหน่งระดับสูงในราชการฝ่ายพลเรือนและการที่มีนักการเมืองสตรีจำนวนน้อยมากในการเมืองไทย

กรอบข้อความ 1.1 อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW): ข้อสงวนและปัญหาที่ยังไม่ได้แก้ไขให้ลุล่วง

ประเทศไทยได้รับหลักการอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ใน พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นเครื่องมือสิทธิมนุษยชนไม่กี่ประการที่ประเทศไทยได้รับหลักการนั้น โดยมีข้อสงวนเจ็ดประการด้วยกัน ซึ่งเป็นประเด็นที่แตกต่างไปจากกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติของประเทศไทย นับจากนั้นมาประเทศไทยก็ได้ประกาศยกเลิกข้อสงวนส่วนใหญ่ - แม้ว่าอาจจะไม่ได้ดำเนินการที่จำเป็นก็ตาม

ดังนั้น ใน พ.ศ. 2533 ประเทศไทยได้ยกเลิกข้อสงวนสองประการเกี่ยวกับโอกาสที่เท่าเทียมกันในการจ้างงานและความเสมอภาคที่จะทำข้อตกลงตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงที่น้อยมาก แม้ว่าในทางกฎหมายมีข้อตกลงเป็นพันธะร่วมกันว่าทั้งสามและภรรยาต้องแสดงหลักฐานการยินยอมจากคู่สมรส ในทางปฏิบัติแล้วหญิงมักจะถูกขอให้แสดงหลักฐานดังกล่าวมากกว่าชาย

ใน พ.ศ. 2535 รัฐบาลได้ยกเลิกข้อสงวนที่เกี่ยวกับสัญชาติ ใน พ.ศ. 2538 รัฐบาลก็ยกเลิกข้อสงวนอีกสองรายการที่เกี่ยวกับการมีโอกาสดำเนินงานเท่าเทียมกันในการทำงานภาคครัวเรือน และโอกาสที่เท่าเทียมกันในการศึกษา แต่เรื่องเหล่านี้ก็ยังคงเป็นข้อจำกัดอยู่ดีสำหรับโรงเรียนนายร้อยตำรวจและสถาบันการศึกษาอื่นๆ ภายใต้การกำกับดูแลของกองทัพ แม้ว่าจะมีการจัดหางานให้ทั้งสองเพศอย่างเท่าเทียมกัน รัฐยังต้องให้ความมั่นใจว่าทุกสถานที่ที่เปิดกว้างแก่ผู้สมัครเพศหญิง งานที่เกี่ยวข้องกับตำรวจก็มีหญิงเข้าทำงานแต่เป็นบางงานที่เป็นงานเทคนิคโดยเฉพาะ

กรอบข้อความ 1.2 แผนพัฒนาสตรี พ.ศ. 2545-2549

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติได้กำหนดแผนพัฒนาสตรีที่ควบคู่ไปกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งเป็นแผนห้าปี แผนพัฒนาสตรี พ.ศ. 2545-2549 เน้นยุทธศาสตร์ 5 ประการดังต่อไปนี้

1. **มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพสตรีมากขึ้น** โดยการพัฒนาทักษะและความรู้ของสตรี ขยายโอกาสทางเศรษฐกิจ และที่สำคัญที่สุดโดยการเปลี่ยนทัศนคติทางสังคมเพื่อที่จะส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ
2. **เพิ่มการมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการตัดสินใจ** รวมถึงกระบวนการตัดสินใจในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมถึงการบริหารรัฐกิจ
3. **ส่งเสริมความเสมอภาคและการคุ้มครองทางสังคม** โดยการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบ เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติและความรุนแรงต่อสตรี ก่อตั้งเครือข่ายทางสังคมเพื่อคุ้มครองสตรีและเด็ก และการเพิ่มพูนการรับรู้เกี่ยวกับความเท่าเทียมกันทางเพศและสิทธิมนุษยชนในครอบครัวและสังคม โดยอาศัยกลไกการศึกษาทั้งในระบบและการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ
4. **พัฒนาสื่อเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสตรี** การเปลี่ยนทัศนคติของสาธารณชนต่อการพัฒนาและความเสมอภาคของสตรีโดยการนำเสนอสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับมิติหญิงชาย
5. **สร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรและเครือข่ายสตรี** รวมถึงการปรับปรุงฐานข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลแยกเพศชายและหญิง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้การวางแผนและการควบคุมตลอดจนถึงการเผยแพร่ข้อมูล

ผู้บริหารหญิงในราชการ ฝ่ายพลเรือนมีน้อย

2

แม้ว่าข้าราชการพลเรือนหญิงจะมีจำนวนมากกว่าสองในสามของข้าราชการพลเรือนในระดับล่าง แต่ข้าราชการพลเรือนหญิงในระดับสูง มีน้อยกว่าหลายเท่า ซึ่งสะท้อนถึงอคติต่อผู้หญิงที่มีอยู่ตลอดมาในการเลือกให้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น

ขณะที่หญิงไทยมีโอกาสน้อยได้ก้าวขึ้นถึงผู้บริหารระดับอาวุโสในภาครัฐกิจ โอกาสที่หญิงไทยจะก้าวสู่ตำแหน่งระดับสูงในภาคราชการยิ่งยากกว่า หากดูผิวเผินจะเห็นว่าสถานการณ์ของข้าราชการหญิงกำลังเป็นไปด้วยดี เนื่องจากมีข้าราชการหญิงประมาณสองในสามของข้าราชการทั้งหมด ที่เป็นเช่นนั้น เพราะมีข้าราชการหญิงจำนวนมากในระดับล่าง ใน พ.ศ.2547 ข้าราชการระดับ 1-7 เป็นหญิงร้อยละ 61.2

การขาดข้าราชการหญิงระดับสูง

เมื่อดูข้าราชการระดับสูงจะพบว่า สัดส่วนของข้าราชการหญิงลดลง จากข้าราชการระดับ 8 จำนวน 14,722 คน มีข้าราชการ

หญิงเพียง 5,944 คน (ร้อยละ 44.4) และจากข้าราชการระดับ 9-11 จำนวน 472 คน มีข้าราชการหญิงเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น และจำนวนร้อยละจะลดลงตามลำดับในตำแหน่งที่มีระดับสูงขึ้น มีข้าราชการระดับ 11 ที่เป็นหญิงเพียงร้อยละ 9.7 เท่านั้น (ตาราง 2.1)

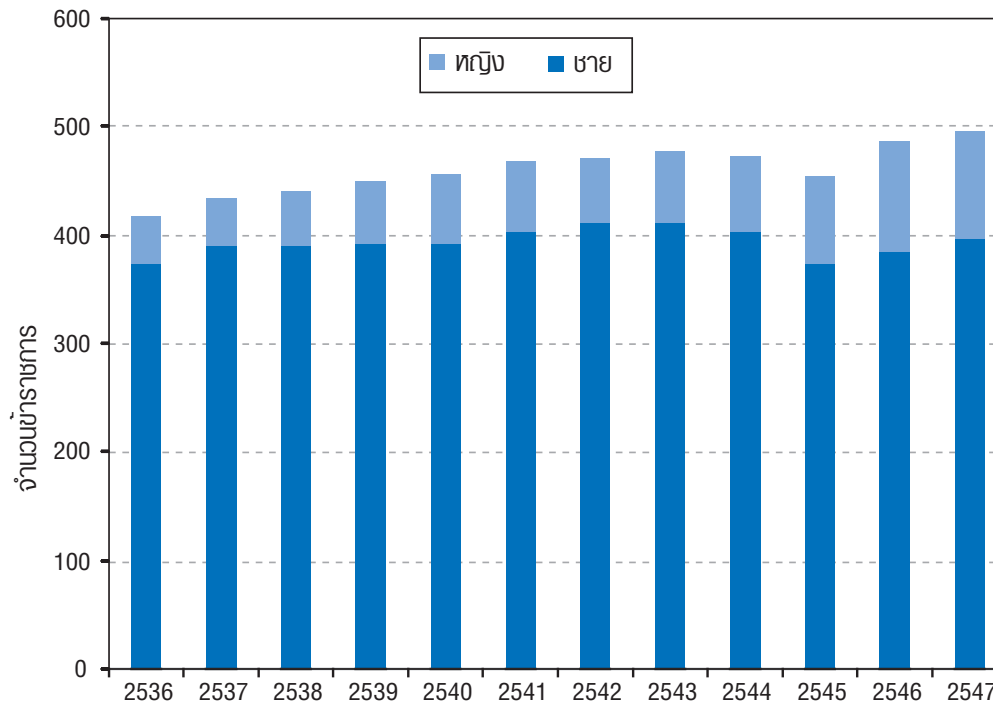
อย่างไรก็ดี จะเห็นได้ว่าสถานการณ์ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง สัดส่วนข้าราชการหญิงระดับ 9-11 ในระหว่าง พ.ศ. 2536-2547 เพิ่มขึ้นสองเท่า - จากร้อยละ 10.6 เป็นร้อยละ 20.2 ดัง [แผนภูมิ 2.1](#) แสดงให้เห็นว่าจำนวนข้าราชการในระดับดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเพิ่มขึ้นนั้นสอดคล้องกับการแต่งตั้งข้าราชการหญิง

ตาราง 2.1 ผู้หญิงในฝ่ายพลเรือน พ.ศ.2547

ชั้นของข้าราชการพลเรือน	จำนวนข้าราชการชาย	จำนวนข้าราชการหญิง	ร้อยละของข้าราชการ
ระดับ 1-7	133,869	211,210	61.2
ระดับ 8	8,778	5,944	40.4
ระดับ 9	195	63	24.4
ระดับ 10	173	34	16.4
ระดับ 11	28	3	9.7
จำนวนรวมทั้งสิ้น	143,043	217,254	60.3

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548

แผนภูมิ 2.1 ข้าราชการชายและหญิงระดับ 9-11 พ.ศ. 2536-2547



ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548

แม้ว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของข้าราชการหญิงโดยเฉลี่ยแต่ก็ยังมี ความแตกต่างซ่อนเร้นอยู่ในหลายกระทรวง ดังนั้น ขณะที่ กระทรวงพาณิชย์ได้บรรลุความเสมอภาคกันด้านมิติหญิงชาย และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ก็ ทำได้ดีเช่นกัน แต่ยังมีช่องว่างอยู่อีกในกระทรวงอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงคมนาคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงมหาดไทย ตาราง 2.2 แสดงถึงอัตราส่วนผู้บริหาร ชายและหญิงในแต่ละกระทรวง ขณะที่ตาราง 2.3 แสดง อัตราส่วนข้าราชการพลเรือนตามความเชี่ยวชาญ จากตาราง 2.3 เห็นได้ชัดว่า โดยทั่วไป โดยเฉลี่ยแล้ว หญิงได้เข้ารับ ราชการมากกว่าชายในแต่ละประเภท อย่างไรก็ตาม ตำแหน่ง ผู้บริหารระดับสูงยังคงมีชายครองอยู่ดังปรากฏในตาราง 2.2

แน่นอนว่าประเทศไทยมิใช่ประเทศเดียวที่ผู้ชายครอบครอง ตำแหน่งสูงในการบริหารภาครัฐ แม้ว่าการเปรียบเทียบระดับ ตำแหน่งในประเทศต่างๆ จะทำได้ยากแต่สัดส่วนของข้าราชการ

หญิงระดับสูงในหลายประเทศนั้นยังมีอยู่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ดัง ข้อมูลที่รวบรวมโดยคณะกรรมการเศรษฐกิจแห่งยุโรปของ องค์การสหประชาชาติ (ตาราง 2.4) แม้ว่าในบางประเทศ สัดส่วนหญิงต่อชายจะมากกว่าหนึ่งในสาม แต่ในประเทศ เนเธอร์แลนด์นั้นมีข้าราชการหญิงระดับสูงเพียงร้อยละ 8 และ ในประเทศสเปนเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น

การมีตัวแทนข้าราชการหญิงตำแหน่งสูงในราชการฝ่าย พลเรือนจำนวนน้อยสอดคล้องกับการขาดผู้นำหญิงในองค์กร ระดับสูงหลายแห่ง เรื่องที่น่าแปลกใจคือ ถึงแม้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 กำหนดให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันก็ตาม แต่ในเชิงปฏิบัติมิได้เกิดผลตามที่กำหนดไว้ แม้แต่ในองค์กรที่ ก่อตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ และศาล ปกครอง ดังตาราง 2.5 แสดงสัดส่วนของข้าราชการหญิงชาย

ตาราง 2.2 ข้าราชการระดับบริหารในกระทรวงต่างๆ พ.ศ. 2547

กระทรวงตามลำดับร้อยละของหญิง	จำนวนข้าราชการชาย	จำนวนข้าราชการหญิง	ร้อยละของข้าราชการหญิง
1. กระทรวงพาณิชย์	16	16	50.0
2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	8	5	38.5
3. กระทรวงศึกษาธิการ	13	6	31.6
4. กระทรวงการคลัง	25	11	30.6
5. กระทรวงแรงงาน	14	6	30.0
6. กระทรวงสำนักนายกรัฐมนตรี	33	12	26.7
7. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	12	1	7.7
8. กระทรวงวัฒนธรรม	10	3	23.1
9. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	11	3	21.4
10. กระทรวงหน่วยราชการอิสระ	11	3	21.4
11. กระทรวงพลังงาน	12	3	20.0
12. กระทรวงสาธารณสุข	27	6	18.2
13. กระทรวงการต่างประเทศ	29	6	17.1
14. กระทรวงยุติธรรม	25	5	16.7
15. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	26	5	16.1
16. กระทรวงท่องเที่ยวและการกีฬา	6	1	14.3
17. กระทรวงอุตสาหกรรม	24	3	11.1
18. กระทรวงคมนาคม	26	1	3.7
19. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	44	3	6.4
20. กระทรวงมหาดไทย	29	1	3.3
รวม	401	100	24.9

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548

ตาราง 2.3 หญิงชายในราชการฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2544

ประเภทข้าราชการ	ตุลาคม 2543 - กันยายน 2544			
	รวม	หญิง	ชาย	ร้อยละของข้าราชการหญิง
ข้าราชการพลเรือนสามัญ	388,054	228,161	159,893	58.8
ข้าราชการครู	502,923	281,513	221,410	56.0
ข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย	49,657	33,036	16,621	66.5
ข้าราชการรัฐสภาสามัญ	1,396	942	454	67.5
ข้าราชการองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ	7,604	5,811	1,793	76.4
ข้าราชการตุลาการ	2,930	541	2,389	18.5
ข้าราชการอัยการ	1,736	210	1,526	12.1
ข้าราชการตำรวจ	220,447	9,684	210,763	4.4
ข้าราชการกรุงเทพมหานคร	29,955	20,788	9,167	69.4
-สามัญ	17,263	11,277	5,986	65.3
-ครู	12,692	9,511	3,181	74.9
ข้าราชการส่วนจังหวัด	4,770	2,976	1,794	62.4
พนักงานส่วนตำบล	20,873	9,087	11,786	43.5
พนักงานเทศบาล	32,624	19,331	13,293	59.3
-สามัญ	18,587	8,974	9,613	48.3
-ครู	14,037	10,357	3,680	73.8
รวม	1,325,548	652,199	673,349	49.2

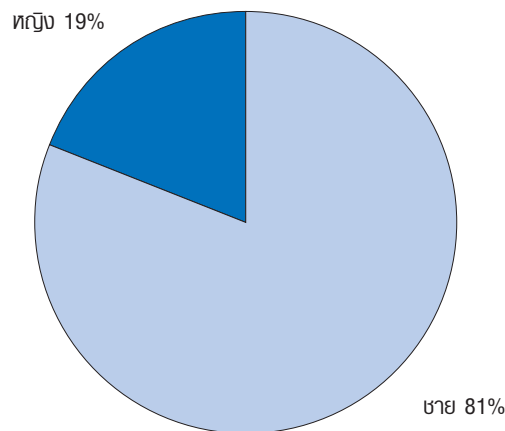
ที่มา: หญิงชายภาครัฐในสายพลเรือน ปี 2543, สำนักงาน ก.พ.. 2545 อ้างถึงใน มิติหญิงชายในด้านการเมืองและการบริหาร. สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชาย 2546, หน้า 24

ตาราง 2.4 ข้าราชการหญิงระดับสูงในประเทศแถบยุโรปและประเทศไทย พ.ศ. 2543/2544

ประเทศ	ร้อยละของข้าราชการหญิง
เอสโตเนีย	45
ลิธัวเนีย	35
ออสเตรีย	24
โครเอเชีย	21
ไทย	20
สหราชอาณาจักร	19
นอร์เวย์	17
ไซปรัส	13
ฝรั่งเศส	13
ไอร์แลนด์	10
เบอร์ลินแลนด์	8
จอร์เจีย	7
สเปน	5

ที่มา: UNECE, 2005; OSCE, 2005

แผนภูมิ 2.2 จำนวนทูตานุทูตที่ประจำการในต่างประเทศ พ.ศ. 2547



ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548

ในองค์กรอิสระต่างๆ ตามสัดส่วนของผู้หญิงในองค์กร จากสถิติ จะเห็นว่าผู้หญิงเป็นตัวแทนอยู่บ้างในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และหน่วยงานที่ไม่มีผู้หญิงเข้าไปเป็นตัวแทนเลย คือ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และการบินไทย และที่น่าผิดหวังอีกประการหนึ่งคือ ไม่มีผู้หญิงได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งเลย จากจำนวน 641 คนในตาราง 2.5 เพียง 68 คน น้อยกว่าร้อยละ 11 เป็นผู้หญิง

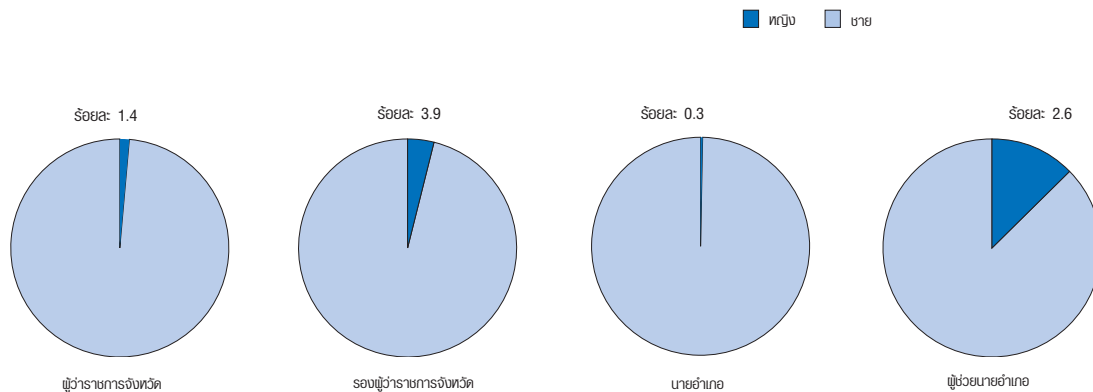
ในบางส่วนราชการ เช่น กระทรวงการต่างประเทศ ผู้หญิงดูเหมือนจะได้รับโอกาสที่ดี อย่างน้อยก็มีหญิงไทยดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตในประเทศต่างๆ จากจำนวนเอกอัครราชทูตทั้งหมด จำนวน 70 คน ในพ.ศ. 2547 เป็นหญิงจำนวน 13 คน (ร้อยละ 19) (แผนภูมิ 2.2)

ตาราง 2.5 ลำดับการมีกรรมการสตรีในคณะกรรมการต่างๆ ในภาคราชการ

ลำดับการมีกรรมการสตรีในคณะกรรมการ	ชาย	หญิง	ร้อยละของหญิง
องค์กรอิสระ			
1. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	6	5	45
2. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	8	2	20
3. คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์	9	2	18
4. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	83	16	16
5. คณะกรรมการธนาคารแห่งประเทศไทย	10	1	9
6. คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม	15	1	6
7. คณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรม	16	1	6
8. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	2	0	0
9. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	5	0	0
10. คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ	7	0	0
11. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	9	0	0
12. คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์	10	0	0
สำนักนายกรัฐมนตรี			
1. ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ	12	4	25
2. คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน	14	3	18
3. คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ	40	8	17
4. คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	13	1	7
5. คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ	13	1	7
6. คณะกรรมการกฤษฎีกา	95	7	7
7. คณะกรรมการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	34	2	6
คณะกรรมการในกระทรวงต่างๆ			
1. คณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ	23	2	8
2. คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	18	1	5
3. คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กระทรวงอุตสาหกรรม	18	0	0
คณะกรรมการรัฐวิสาหกิจ			
1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	4	2	33
2. การรถไฟฟ้ามหานครแห่งประเทศไทย	12	3	20
3. บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)	8	2	20
4. การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	10	1	9
5. องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	11	1	8
6. คณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทย	23	2	8
7. บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน)	12	1	8
8. การไฟฟ้าผลิตแห่งประเทศไทย	13	1	7
9. การบินไทย จำกัด (มหาชน)	15	0	0

ที่มา: มูลนิธิผู้หญิงเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย

แผนภูมิ 2.3 ผู้บริหารหญิงในภูมิภาค พ.ศ. 2547



ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548

ผู้บริหารหญิงยังน้อยลงไปอีกในภูมิภาค

ขณะที่ผลงานของประเทศไทยสามารถเทียบเคียงได้กับประเทศต่างๆ ในระดับชาติ แต่ในระดับภูมินาณานั้นยังทำได้ไม่ดีเท่าประเทศอื่นๆ (แผนภูมิ 2.3) มีผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นหญิงเพียงหนึ่งคนเท่านั้น จากจำนวนผู้ว่าราชการจังหวัด 76 จังหวัดและมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหญิงเพียง 7 คน ประเทศไทยได้สูญเสียโอกาสอันดีไป เนื่องจากผู้ว่าราชการจังหวัดหญิงสามารถสร้างสายสัมพันธ์โครงการของรัฐกับประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะกับกลุ่มสตรีในพื้นที่

เหตุใดจึงมีผู้บริหารหญิงน้อย?

การที่ประเทศไทยมีจำนวนผู้บริหารหญิงน้อยนั้น มีอาจจะโทษความล้มเหลวด้านนโยบายและแนวทางปฏิบัติแต่อย่างเดียว เช่น ใน พ.ศ. 2534 รัฐบาลมีคำสั่งให้ทุกหน่วยงานทบทวนกฎเกณฑ์ของตนเพื่อให้ข้าราชการหญิงสามารถดำรงตำแหน่งได้ทุกตำแหน่ง ยกเว้นตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ แม้รัฐบาลมีคำสั่งดังกล่าวแล้วก็ตาม ผู้หญิงก็ยังถูกกีดกันในการเข้าสู่ตำแหน่งบริหาร

ที่คล้ายคลึงกัน รัฐบาลได้แก้ไขเพิ่มเติมระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค เช่น แต่ก่อนข้าราชการหญิงไม่สามารถดำรงตำแหน่งนายอำเภอได้ โดยอ้างว่าเป็นตำแหน่งที่เสี่ยงสำหรับผู้หญิง แต่ใน พ.ศ. 2536 กระทรวงมหาดไทยได้เปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของนายอำเภอเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้าดำรงตำแหน่งนี้ได้

นอกจากนั้น รัฐบาลยังได้พยายามจะให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในการแต่งตั้งข้าราชการตามที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดไว้ สำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้มีหนังสือถึงหน่วยงานภาครัฐทั้งหมดโดยเน้นว่า ในการแต่งตั้งและเลื่อนขั้นเลื่อนระดับให้ยึดหลักคุณธรรม และทุกหน่วยงานควรคำนึงความเท่าเทียมกันทางเพศ และรัฐบาลได้จัดตั้งระบบที่ให้ประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิเข้าร้องทุกข์ได้ เช่นใน พ.ศ. 2543 สำนักงานข้าราชการพลเรือนได้ตั้งระบบร้องทุกข์สำหรับบรรดาข้าราชการพลเรือนขึ้น

ในปีเดียวกันนั้น สำนักงานข้าราชการพลเรือนได้ออกเกณฑ์ในการส่งเสริมการเท่าเทียมกันทางเพศในราชการฝ่ายพลเรือน เกณฑ์ดังกล่าวไม่มุ่งเน้นจำนวนชายและหญิงที่ได้รับการว่าจ้าง แต่มุ่งเน้นให้ความมั่นใจว่าราชการฝ่ายพลเรือนโดยรวมจะต้องสนองตอบบทบาท มุมมอง และความจำเป็นต้องการที่แตกต่างกันของชายและหญิง

โดยนโยบายที่กล่าวมาและข้อเท็จจริงที่ว่าอย่างน้อยหญิงสาวในปัจจุบันนี้มีการศึกษาดีเท่าเทียมชาย มีอุปสรรคที่กีดกันความก้าวหน้าของหญิงน้อยลง แท้จริงแล้ว ในการสอบแข่งขันเข้าสู่ตำแหน่งสูงในราชการฝ่ายพลเรือน หญิงก็มีผลงานหากไม่ดีกว่าชาย ก็ดีเท่าๆ กับชาย

อุปสรรคก้ำบัง

แม้กระนั้น ผู้หญิงยังเผชิญอุปสรรคในเรื่องการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ในหลายแง่มุมเป็นบริบททางสังคมที่สืบทอดกันมาช้านานที่ชายเป็นใหญ่ เนื่องจากข้าราชการอาวุโสส่วนใหญ่เป็นชาย บุคคลเหล่านี้มีอำนาจเหนือกรรมการคัดเลือกบุคคลและมีแนวโน้มที่จะมองข้ามผู้สมัครที่เป็นหญิงต้องการให้มีโครงสร้างการคัดเลือกที่ตนเองคุ้นเคยซึ่งก็คือโครงสร้างที่ชายมีอำนาจ กรรมการคัดเลือกที่เป็นชาย อาจรู้จักผู้สมัครชายเป็นการส่วนตัว ได้พบกันในงานสังคม เล่นกอล์ฟ หรือในสโมสรต่างๆ เป็นต้น และกรรมการดังกล่าวก็พอใจที่จะแต่งตั้งผู้สมัครจากเครือข่ายสังคมของตนมากกว่า - เครือข่ายที่ทำให้ตนได้เปรียบ สิ่งเหล่านี้ทำให้ชายสามารถดำรงสถานะมีอำนาจเหนือได้ดั้งเดิม สถานการณ์เช่นเดียวกันปรากฏให้เห็นเมื่อผู้หญิงได้เป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหาร คุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรมกล่าวว่า ในระยะแรกของชีวิตราชการที่สำนักงานข้าราชการพลเรือน มักจะขอเข้าร่วมเป็นกรรมการซึ่งจะทำให้ได้เรียนรู้และความรู้ประเด็นใหม่ๆ แต่ตำแหน่งกรรมการมักตกเป็นของเพื่อนร่วมงานที่เป็นชาย ซึ่งได้ยอมรับว่าตนเองมีความรู้ในประเด็นเหล่านั้นน้อยกว่า

ข้าราชการชายก็มีโอกาสน้อยในการทำงานกับเพื่อนข้าราชการหญิงในระดับเดียวกัน ข้าราชการชายมักทำงานใกล้ชิดกับข้าราชการหญิงซึ่งมีบทบาทเป็นผู้ช่วยงานของตน ข้าราชการหญิงที่มีบทบาทเป็นผู้ช่วยงานเป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ในการปฏิบัติงาน แต่ก็ไม่ได้รับการพิจารณาในเรื่องของการส่งเสริมแต่อย่างใด ดังที่คุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ สะท้อนความคิดเห็นว่า

การขาดผู้บริหารหญิงเป็นการปฏิเสธสิทธิของสตรี ซึ่งควรได้มีจำนวนตัวแทนที่เท่าเทียมกับชายในตำแหน่งอาวุโส ทั้งยังบั่นทอนความพยายามของประเทศไทยอย่างร้ายแรง ในการส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ ผู้หญิงก็ไม่ได้รับการสร้างเสริมศักยภาพ

หากผู้หญิงไม่ได้ก้าวสู่ตำแหน่งบริหาร ผู้หญิงก็ไม่ได้รับการสร้างเสริมศักยภาพด้วย การมีผู้หญิงเข้าร่วมร่างนโยบายและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ นั้นจะทำให้มั่นใจได้ว่า ความเป็นผู้นำนั้นได้รวมการพัฒนาคนุชนที่ดีที่สุด รวมทั้ง การตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณ หากรัฐบาลต้องการจะสร้างเสริมศักยภาพผู้หญิงแล้ว รัฐบาลไม่ควรจะส่งเสริมแนวปฏิบัติที่สวนทางกับสิ่งนี้ หรือให้ผู้หญิงไปอยู่กระทรวงไม่ก็กระทรวงที่มีความเชื่อดั้งเดิมว่าเหมาะกับผู้หญิง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตำแหน่งสูงในทุกกระทรวงควรมีสอดคล้องด้านมิติหญิงชาย อย่างไรก็ตาม หากข้าราชการหญิงระดับสูงมีน้อยเกินไป นักการเมืองหญิงยังมีน้อยกว่านั้นในการช่วยทิศทางการทำงาน บทต่อไปเป็นการศึกษาว่าเหตุใดจึงมีหญิงจำนวนน้อยในการเมืองไทย

นักการเมืองหญิง ที่ขาดหายไปในประเทศไทย

3

แม้ผู้หญิงจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย แต่ก็ไม่มีผู้หญิงจำนวนมากพอในวงการเมือง มีสมาชิกสภาที่เป็นหญิงเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ต่ำกว่านานาประเทศส่วนใหญ่

เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นระบอบประชาธิปไตยใน พ.ศ. 2475 รัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิที่เท่าเทียมกันแก่ชายและหญิงทั้งการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการสมัครเข้ารับเลือกตั้ง ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียที่ให้สิทธิเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงไม่ได้รับการเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจนกระทั่ง พ.ศ. 2492 นางอรพินธ์ ไชยกาล จากจังหวัดอุบลราชธานีได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงคนแรก และหญิงอีกสองคนได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตั้งแต่นั้นมา มีผู้หญิงได้ออกมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากพอสมควร เช่น ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2539 มีหญิงออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ร้อยละ 64 เมื่อเทียบกับชายที่ออกมาใช้สิทธิเพียงร้อยละ 60

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง

อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงยังไม่บรรลุความสำเร็จเท่าเทียมกับผู้ชายในการได้รับเลือกตั้ง จำนวนผู้หญิงที่ได้รับเลือกนั้นมีเพิ่มขึ้น แต่ก็เพิ่มขึ้นช้าๆ และเพิ่งเพิ่มเป็นร้อยละ 10 เท่านั้น ในระหว่าง ปี พ.ศ. 2495 - 2548 สัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นหญิงเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.3 เป็นร้อยละ 10.6 (ตาราง 3.1 และ แผนภูมิ 3.1)

ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้งโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 400 คนมาจากการเลือกตั้ง และอีก 100 คน มาจากการแต่งตั้งจากบัญชีรายชื่อของพรรค ซึ่งเป็นไปตามสัดส่วนของผู้ที่ลงคะแนนให้แก่พรรคนั้นๆ ตาราง 3.1 ชี้ให้เห็นว่าใน พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2548 มีสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงที่ได้รับเลือกตั้งมากกว่าสมาชิกที่มาจากบัญชีรายชื่อ เป็นร้อยละ 11.5 และร้อยละ 6 ตามลำดับ

เมื่อดูตัวเลขสัดส่วนจะเห็นว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างพรรคใหญ่ พรรคใหญ่ทั้ง 4 พรรคที่ได้ที่นั่งในสภาในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2548 มีสัดส่วนที่คล้ายคลึงกันของผู้หญิงที่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและผู้หญิงที่อยู่ในบัญชีรายชื่อ (ตาราง 3.2) พรรคไทยรักไทยมีสัดส่วนของผู้หญิงในบัญชีรายชื่อน้อยกว่าเล็กน้อย โดยบัญชีนั้นจัดให้ผู้หญิงอยู่ในลำดับที่ 19, 21, 48, 60, 65, 97 และ 99 ซึ่งห้าคนแรกนั้นได้รับการคัดเลือกสู่สภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์มีผู้หญิงคนเดียวตามบัญชีรายชื่อของพรรคที่เข้าสภาผู้แทนราษฎร

ตาราง 3.1 ทหญิงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2476-2548

วัน เวลาเลือกตั้ง	ผู้สมัคร			สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร		
	ชาย	หญิง	ร้อยละของหญิง	ชาย	หญิง	ร้อยละของหญิง
พฤศจิกายน พ.ศ.2476	-	-	-	78	0	0.0
พฤศจิกายน พ.ศ. 2480	-	-	-	91	0	0.0
พฤศจิกายน พ.ศ. 2481	-	-	-	91	0	0.0
มกราคม พ.ศ. 2489	-	-	-	96	0	0.0
มกราคม พ.ศ. 2491	-	-	-	99	0	0.0
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2495	-	-	-	119	4	3.3
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500	-	-	-	159	1	0.6
ธันวาคม พ.ศ. 2500	-	-	-	156	4	2.5
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512	1,226	27	2.2	214	5	2.3
มกราคม พ.ศ. 2518	-	-	-	266	3	1.1
พฤษภาคม พ.ศ. 2519	-	-	-	272	7	2.5
เมษายน พ.ศ. 2522	-	-	-	292	9	3.0
พฤษภาคม พ.ศ. 2526	1,826	54	2.9	311	13	4.0
กรกฎาคม พ.ศ. 2529	3,449	362	9.5	335	12	3.5
มิถุนายน พ.ศ. 2531	3,246	366	10.1	347	10	2.8
มีนาคม พ.ศ. 2535	2,742	212	7.2	348	12	3.3
กันยายน พ.ศ. 2535	2,175	242	10.0	345	15	4.2
มิถุนายน พ.ศ. 2538	2,130	242	10.2	367	24	6.1
พฤศจิกายน พ.ศ. 2539	1,950	360	15.6	371	22	5.6
มกราคม พ.ศ. 2544						
แบ่งเขต	2,409	346	12.6	361	39	9.8
บัญชีรายชื่อ	786	146	15.7	93	7	7.0
รวม	3,195	492	13.3	454	46	9.2
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548						
แบ่งเขต	1,523	184	10.8	353	47	11.8
บัญชีรายชื่อ	483	99	17.0	94	6	6.0
รวม	2,006	283	12.4	447	53	10.6

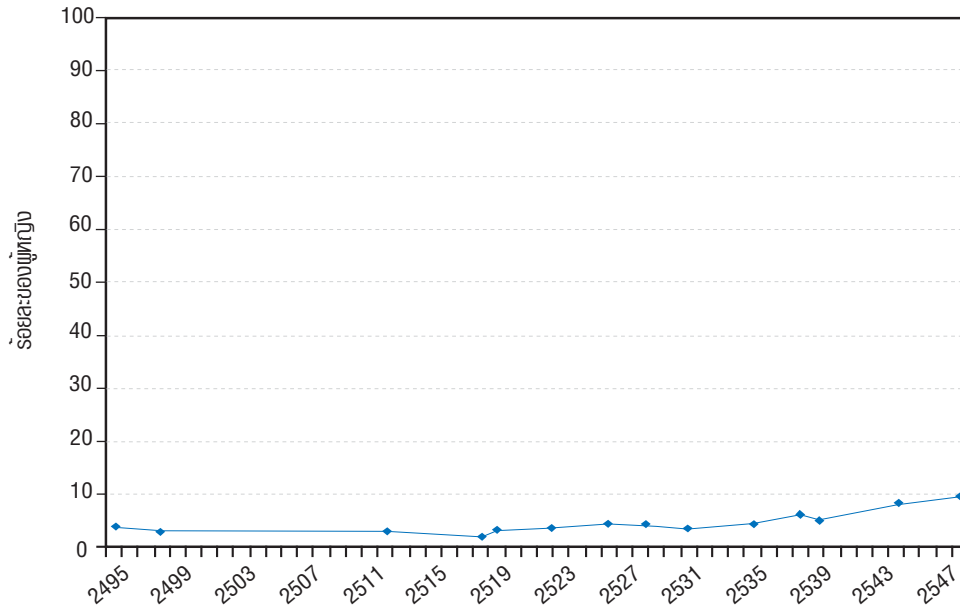
ที่มา: คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2548

ตาราง 3.2 ชายและหญิงในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2548 แบ่งตามพรรค

	แบ่งเขต				บัญชีรายชื่อ				
	ชาย	หญิง	ร้อยละของหญิง	จำนวนหญิงที่ได้รับเลือก	ชาย	หญิง	ร้อยละของหญิง	จำนวนหญิงตามบัญชีรายชื่อที่ได้รับเลือก	จำนวนส.ส. หญิงทั้งหมด
พรรคไทยรักไทย	351	49	12.3	38	93	7	7	5	43
พรรคประชาธิปัตย์	357	38	9.6	6	86	14	14	1	7
พรรคชาติไทย	242	23	8.7	2	85	15	15	0	2
พรรคมหาชน	275	26	8.6	1	89	11	11	0	1
อื่นๆ	298	48	13.9	0	130	52	28.6	0	0
รวม	1,523	184	10.8	47	483	99	17	6	53

ที่มา: คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2548

แผนภูมิ 3.1 สัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง



หมายเหตุ: ในปีที่มีการเลือกตั้ง 2 ครั้ง กราฟจะแสดงตัวเลขสูงสุด

ที่มา: คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2548

สัดส่วนที่น้อยกว่าของผู้หญิงในบัญชีรายชื่อและลำดับท้ายๆ ในบัญชีรายชื่อ แสดงถึงพรรคสนับสนุนผู้หญิงน้อย ประการแรก เพราะพรรคเห็นว่าการวางตัวผู้หญิงไว้ในบัญชีรายนี้น่าจะดีกว่าที่จะทำให้ผู้หญิงได้รับการเลือกตั้งโดยตรง หากพรรคตั้งใจที่จะให้มีผู้หญิงจำนวนน้อยในบัญชีรายชื่อ ก็จะแสดงชัดเจนว่า พรรคนั้นไม่มีข้อผูกมัดในการบรรลุความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย ประการที่สอง เพราะผู้ที่พรรคใส่ในบัญชีรายชื่อ มักเป็นผู้สมัครที่ดีที่สุดที่จะได้ตำแหน่งบริหาร เนื่องจากรัฐมนตรีไม่ได้มาจากสมาชิกแบบแบ่งเขต สัดส่วนที่ต่ำของหญิงในบัญชีรายชื่อแสดงว่า ผู้หญิงไม่ได้ถูกมองจะเป็นผู้สมัครเข้าชิงตำแหน่งสูงๆ

ตำแหน่งท้ายๆ ของผู้หญิงในบัญชีรายชื่อยังสะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ว่าผู้หญิงเหล่านี้เข้าสู่ทางการเมืองเมื่อไม่นานมานี้ สถานภาพทางการเมืองไทยขึ้นอยู่กับความมั่งคั่งอย่างมาก มีผู้หญิงเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่อยู่ในแวดวงการเมืองนานพอที่จะมีสถานะที่มั่นคง ผลก็คือ มีผู้หญิงจำนวนน้อยเกินกว่าจะ

สร้างพลังอำนาจในพรรคได้ หรือมีกลุ่มสตรีที่ต่อรองตำแหน่งที่ถูกเสนอได้ จนเมื่อไม่นานมานี้จึงเริ่มทำได้บ้าง ผลที่ตามมาคือ ยังไม่มีความกดดันมากพอที่จะให้นักยุทธศาสตร์ในพรรคการเมืองต่างๆ นำประเด็นมิติหญิงชายไปพิจารณา

ทำให้ผู้หญิงได้รับเลือก

สัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ซึ่งรวมถึงสัดส่วนของผู้เสนอตนเองเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อพรรคการเมือง สัดส่วนของผู้ที่พรรคการเมืองเลือกไว้ท้ายสุด คือสัดส่วนผู้ที่ประชาชนเลือกตั้ง

จำนวนของผู้หญิงในปัจจัยแรกนั้นไม่สามารถทราบได้ เนื่องจากแต่ละพรรคไม่ได้บันทึกไว้ หรือมิได้รายงานให้ทราบเกี่ยวกับเพศของผู้เสนอตัวเป็นผู้สมัครต่อคณะกรรมการคัดเลือกของพรรค แต่จำนวนผู้หญิงในปัจจัยที่สองนั้นทราบได้

ดังแสดงไว้ในตาราง 3.1 เพราะพรรคต่างๆ ได้กำหนดสัดส่วนของผู้สมัครลงเลือกตั้งที่เป็นหญิงไว้ที่ร้อยละ 12 ซึ่งเป็นจำนวนเท่ากับสัดส่วนของผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง

สัดส่วนสุดท้าย สะท้อนถึงการเลือกของประชาชนเป็นที่ทราบกันในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตใน พ.ศ. 2548 มีผู้ชายได้รับเลือกตั้งจำนวน 353 คน (ร้อยละ 23) จากจำนวนผู้สมัครที่เป็นชายจำนวน 1,523 คน ขณะเดียวกัน มีผู้หญิงได้รับเลือกร้อยละ 25 จากผู้สมัครที่เป็นหญิง จำนวน 180 คน ประเด็นนี้อาจชี้ว่า ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะได้รับเลือกมากกว่าผู้ชาย อย่างไรก็ตาม จะต้องพิจารณาถึงความยากลำบากในการหาเสียงให้ได้ชัยชนะด้วยพรรคการเมืองทั้งหลายมีการวางตัวผู้สมัครที่ด้อยสุดในเขตที่ตนคิดว่าไม่มีทางชนะแน่นอน และวางตัวผู้สมัครที่มีแนวโน้มจะชนะในเขตที่ตนแน่ใจว่าจะได้รับชัยชนะ ดังนั้น ผู้สมัครหญิงอาจได้รับการวางตัวในเขตที่ยากที่จะได้ชัยชนะ หากไม่มีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็ไม่สามารถตัดสินได้ว่าผู้หญิงประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

กระนั้นก็ตามเมื่อมองอย่างผิวเผินจะเห็นว่าทั้งชายและหญิงจะได้รับคะแนนความนิยมเท่าๆ กันในแต่ละพื้นที่

เปรียบเทียบกับนานาชาติ

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงของไทยนั้นเมื่อเปรียบกับชาติต่างๆ แล้วน่าผิดหวังมาก โดยรวมทั่วโลกแล้ว ค่าเฉลี่ยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงเป็นร้อยละ 16 และสมาชิกวุฒิสการ้อยละ 15 ขณะที่ประเทศไทยมีสัดส่วนร้อยละ 10.4 และ 10.5 ตามลำดับ สหภาพรัฐสภา ณ นครเจนีวา ได้จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน 185 ประเทศ และให้ประเทศไทยอยู่ในลำดับท้ายๆ ลำดับที่ 113 ซึ่งเป็นลำดับที่ต่ำกว่าประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้จะอยู่ในลำดับสูงกว่าประเทศกัมพูชา มาเลเซีย และญี่ปุ่นก็ตาม (ตาราง 3.3)

ตาราง 3.3 ลำดับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงในประเทศต่างๆ พ.ศ. 2548

ลำดับ	ประเทศ	จำนวนที่นั่งทั้งหมด	จำนวนผู้หญิง	ร้อยละที่เป็นหญิง
1.	ราวันดา	80	39	48.8
2.	สวิตเดน	349	158	45.3
3.	นอร์เวย์	165	63	38.2
4.	ฟินแลนด์	200	75	37.5
5.	เดนมาร์ก	179	66	36.9
เอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้				
20.	เวียดนาม	498	136	27.3
27.	ติมอร์	87	22	25.3
34.	ลาว	109	25	22.9
47.	จีน	2,985	604	20.2
49.	เกาหลีใต้	687	138	20.1
73.	สิงคโปร์	94	15	16.0
75.	ฟิลิปปินส์	236	36	15.3
86.	เกาหลีเหนือ	299	39	13.0
100.	อินโดนีเซีย	550	62	11.3
113.	ไทย	500	53	10.6
118.	กัมพูชา	123	12	9.8
126.	มาเลเซีย	219	20	9.1
139.	ญี่ปุ่น	480	34	7.1

ที่มา: IPU, 2005

กรอบข้อความ 3.1 ลำดับประเทศไทยในดัชนีการ สร้างเสริมศักยภาพหญิงชาย พ.ศ. 2548

การสร้างเสริมศักยภาพของสตรีในประเทศไทยยังล้าหลังประเทศอื่นๆ จำนวนมาก มาตรการสร้างเสริมศักยภาพสตรี (GEM) ซึ่งตีพิมพ์ในรายงานการพัฒนามนุษย์ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติเป็นดัชนีที่รวมถึงการมีส่วนร่วมของสตรีในการเมือง การมีตัวแทนในฐานะผู้บริหารในภาคเอกชนและภาครัฐ และรายได้โดยเปรียบเทียบกับชาย ประเทศไทยอยู่ในลำดับ 63 ในจำนวน 80 ประเทศในดัชนี ดังตารางต่อไปนี้ (ตาราง 3.4)

ตาราง 3.4 ดัชนีการสร้างเสริมศักยภาพสตรี พ.ศ. 2548 บางประเทศ

ลำดับ	ประเทศ
<i>5 ลำดับสูงสุด</i>	
1	นอร์เวย์
2	เดนมาร์ก
3	สวีเดน
4	ไอซ์แลนด์
5	ฟินแลนด์
<i>ประเทศในเอเชียตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้</i>	
22	สิงคโปร์
43	ญี่ปุ่น
46	ฟิลิปปินส์
51	มาเลเซีย
59	เกาหลีใต้
63	ประเทศไทย
69	มองโกเลีย
73	กัมพูชา
<i>5 ลำดับสุดท้าย</i>	
76	ตุรกี
77	อียิปต์
78	ซาอุดีอาระเบีย
79	บังคลาเทศ
80	เยเมน

ตาราง 3.5 รัฐมนตรีหญิง พ.ศ. 2519-2548

ช่วงเวลาของรัฐบาล	รัฐมนตรีหญิง
พ.ศ. 2519-2520	2
พ.ศ. 2522-2523	1
พ.ศ. 2531-2532	1
พ.ศ. 2534-2535 (*2)	1
พ.ศ. 2535	1
พ.ศ. 2538-2539 (*3)	3
พ.ศ. 2540	1
พ.ศ. 2540-2544	2
พ.ศ. 2544-2548	3
พ.ศ. 2548-	2

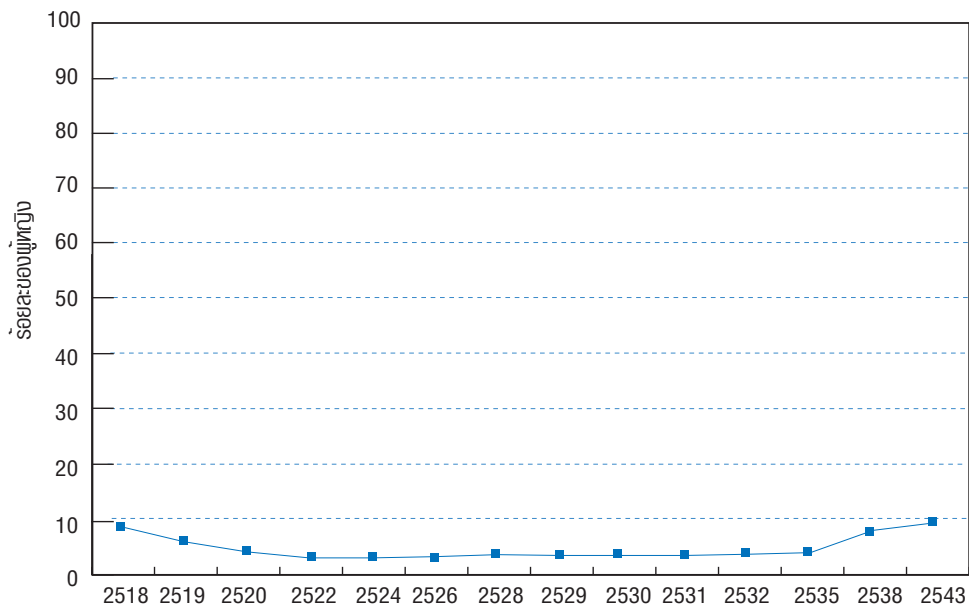
หมายเหตุ: *ตัวเลขของคณะรัฐมนตรีที่ทำหน้าที่ช่วงสั้นๆ

รัฐมนตรีหญิง

เช่นกันกับที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงจำนวนน้อย รัฐมนตรีที่เป็นหญิงยังมีจำนวนน้อยมากกว่ามาก ในคณะรัฐมนตรีแต่ละคณะตั้งแต่ พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา มักมีรัฐมนตรีหญิงเพียงหนึ่งคน และในแต่ละคณะไม่เคยมีรัฐมนตรีหญิงเกินสามคน (ตาราง 3.5) คณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบันมีรัฐมนตรีหญิง 2 คนจากทั้งหมด 36 ตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม แนวโน้มที่จะไม่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงขึ้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีนี้ยังคงย่ำแย่ความคิดเห็นที่ผิดๆ เกี่ยวกับความสามารถของผู้หญิง

ทั้งๆ ที่รัฐมนตรีหญิงสองคนในปัจจุบันดำรงตำแหน่งหน้าที่ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับมิติหญิงชาย แต่เมื่อมีการจัดสรรสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงและสมาชิกวุฒิสภาหญิงให้ดำรงตำแหน่ง

แผนภูมิ 3.2 สมาชิกวุฒิสภาผู้หญิง พ.ศ. 2518-2543



หมายเหตุ: เมื่อมีการเลือกตั้ง 2 ครั้ง ภายใน 1 ปีสัญลักษณ์ในแผนภูมิจะใช้ตัวเลขที่มีค่าสูงสุด

ที่มา: NEC, 2005

กรรมการคณะต่างๆ ผู้หญิงมักถูกวางตัวในคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางสังคม หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสตรีและเด็กโดยเฉพาะ ไม่เพียงเป็นการปิดกั้นขอบเขตการทำงานของ ผู้หญิงเท่านั้น แต่เป็นการลดโอกาสของนักการเมืองชายมิให้เข้ามาเกี่ยวข้องประเด็นด้านมิติหญิงชายด้วย

สมาชิกวุฒิสภาหญิง

ก่อนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 สมาชิกวุฒิสภาได้รับการแต่งตั้ง มิใช่มาจากการเลือกตั้งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 200 คนใน พ.ศ. 2543 ซึ่งมีประชาชนลงคะแนนเสียงเลือกตั้งร้อยละ 70 เป็นจำนวน สูงสุดในรอบ 68 ปี ในประวัติศาสตร์ระบอบประชาธิปไตยของ ไทย จากผู้สมัครรับเลือกตั้งหญิง จำนวน 115 คน มีเพียง 20 คนที่ได้รับเลือกตั้ง (ร้อยละ 17) และจากผู้สมัครชาย จำนวน 1,417 คน ได้รับเลือกตั้ง 180 คน (ร้อยละ 13) ซึ่งมีสัดส่วน ของหญิงได้รับเลือกตั้งเข้าสู่วุฒิสภาสูงสุดเท่าที่เคยมีมา แม้ เป็นเพียงร้อยละ 10 ของทั้งวุฒิสภาก็ตาม (แผนภูมิ 3.2)

สมาชิกวุฒิสภาหญิงจำนวนหนึ่งมีบทบาทโดดเด่นนับแต่ได้รับ เลือกตั้ง ตัวอย่างที่ดี เช่น ส.ว. มาลีรัตน์ แก้วก่า สมาชิกวุฒิสภาจากสกลนครซึ่งเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและขณะนี้ ทำหน้าที่ประธานชมรมสมาชิกรัฐสภาสตรีไทย ส.ว.มาลีรัตน์ แก้วก่า เป็นผู้ขับเคลื่อนเรื่องทางสังคมและเป็นผู้ให้การสนับสนุนเรื่อง การส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและสิทธิสตรีอย่างแข็งขัน ส.ว. มาลีรัตน์เห็นว่า แม้ว่ามีหญิงในสภาน้อยมากที่จะรวมเป็นกลุ่มพลังใหญ่ได้ แต่ผู้หญิงก็มีบทบาทโดดเด่นในประเด็นหลักหลาย ประการ ส.ว.มาลีรัตน์เป็นผู้สนับสนุนสำคัญเกี่ยวกับร่างกฎหมาย ว่าด้วยเรื่องความรุนแรงในครอบครัว และการลักลอบค้าผู้หญิง และเด็ก แพทย์หญิงมาลินี สุขเวชขจรกิจ สมาชิกวุฒิสภา จากนครสวรรค์มีบทบาทโดดเด่นในการอภิปรายระดับชาติเรื่อง ไข้หวัดนก ส.ว.ระเบียบรัตน์ พงษ์พานิช จากขอนแก่น เป็น ผู้สนับสนุนสิทธิสตรีอย่างแข็งขัน ทั้งอภิปรายโต้แย้ง เพื่อให้ ผู้หญิงมีสิทธิที่จะบวชเป็นภิกษุณีในพุทธศาสนาได้ สมาชิกวุฒิสภาหญิงเหล่านี้จะครบวาระในต้นปี พ.ศ. 2549 แต่สมาชิกวุฒิสภาหญิงก็จะยังคงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนผู้ลงสมัคร เลือกตั้งที่เป็นหญิงในการเลือกตั้งวุฒิสภาครั้งต่อไปและจะ คอยช่วยเหลือสมาชิกวุฒิสภาหญิงที่ได้รับเลือกเข้าสู่วุฒิสภา

ตาราง 3.6 หญิงที่ได้รับเลือกตั้งเข้าสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547

	จำนวนทั้งหมด	ร้อยละของผู้หญิง
สมาชิกสภาจังหวัด	2,322	4.8
สมาชิกสภาเทศบาล	10,167	6.6
กำนัน	7,263	2.4
ผู้ใหญ่บ้าน	61,344	3.3
ประธานกรรมการบริหาร อบต.	6,725	3.8
สมาชิก อบต.	127,594	6.7

ที่มา: สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2548

การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น

สถานการณ์ทางการเมืองของผู้หญิงในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นยิ่งเลวร้ายกว่าสถานการณ์ระดับชาติ สภาดังกล่าวส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผลพวงของการเลือกปฏิบัติที่มีมาแต่เดิม ก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2525 ซึ่งอนุญาตให้ผู้หญิงเป็นผู้ใหญ่บ้านและกำนันได้อย่างไรก็ตาม หลังจากพระราชบัญญัตินี้ออกมาได้ 20 ปี สัดส่วนกำนันผู้ใหญ่บ้านหญิงก็ยังคงน้อยอยู่มาก ในปี พ.ศ. 2545 มีกำนันที่เป็นหญิงเพียงร้อยละ 2.4 และผู้ใหญ่บ้านหญิงร้อยละ 3.3 (ตาราง 3.6)

ตัวเลขของการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการเลือกตั้งท้องถิ่นของกรุงเทพมหานครดีกว่าการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2545 ในการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (สก.) และสภาเขต (สข.) ปรากฏว่ามีผู้หญิงสมัครเข้ารับเลือก

ตั้งประมาณร้อยละ 15 อย่างไรก็ตาม มีเพียงผู้หญิงเพียงร้อยละ 16.7 และ 11.5 ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าสู่สภากรุงเทพมหานคร และสภาเขตตามลำดับ (ตาราง 3.7)

เหตุใดมีผู้หญิงไม่กี่คนเข้าสู่การเมือง?

จำนวนผู้หญิงในแวดวงการเมืองที่มีอยู่น้อยนั้นสะท้อนให้เห็นถึงประเพณีปฏิบัติอันยาวนานที่ผู้หญิงต้องดูแลเรื่องในบ้าน ขณะที่หัวหน้าครอบครัวดูแลเรื่องนอกบ้าน ซึ่งหัวหน้าครอบครัวก็คือผู้ชาย ในอดีตสถานการณ์เช่นนี้ อาจเนื่องจากผู้หญิงได้รับการศึกษาน้อยกว่า แต่ในทุกวันนี้มาตรฐานการศึกษาโดยประมาณของผู้หญิงเท่าเทียมกันกับผู้ชาย ซึ่งเรื่องนี้ไม่ใช่สิ่งกีดกันอีกต่อไป ไม่ใช่เรื่องยากเลยที่จะแสวงหาผู้หญิงที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจำนวน 250 คนเข้ามานั่งในรัฐสภา

ตาราง 3.7 การเลือกตั้งท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2545 แบ่งตามเพศ

การเลือกตั้ง	ผู้มีสมัครรับเลือกตั้ง			ผู้ได้รับเลือกตั้ง		
	หญิง (ร้อยละ)	ชาย (ร้อยละ)	รวม	หญิง (ร้อยละ)	ชาย (ร้อยละ)	รวม
สภากรุงเทพมหานคร	42 (15.6)	227 (84.4)	269	10 (16.7)	50 (83.3)	60
สภาเขต	137 (14.7)	792 (85.3)	929	30 (11.5)	230 (88.5)	260

ที่มา: สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, 2548

ทัศนคติทางสังคมทั่วไป

อย่างไรก็ตาม มรดกและสิ่งกีดกันทางวัฒนธรรมยังคงมีอยู่ บางสิ่งบางอย่างก็สะท้อนให้เห็นในเรื่องทัศนคติต่อผู้หญิงที่ปรากฏในสื่อและในที่ต่างๆ ที่มีภาพผู้หญิงแบบตายตัวที่เป็นเพศอ่อนแอ ไม่กล้าตัดสินใจ ใช้อารมณ์ ต้องพึ่งพาผู้อื่น และไม่สร้างประโยชน์เท่ากับผู้ชาย ในเชิงวัฒนธรรมบางคนยังชอบที่จะให้ผู้ชายดำรงตำแหน่งสำคัญและมองผู้หญิงเป็นพลเมืองชั้นสอง ทัศนคตินี้ไม่ได้มีแต่เฉพาะชายเท่านั้น แต่ผู้หญิงก็มีด้วย นักการเมืองหญิงคนหนึ่งบอกว่า การถูกผู้ชายต่อต้านในประเด็นเกี่ยวกับสตรีก็แย่พอแล้ว แต่การถูกผู้หญิงด้วยกันเองต่อต้านยิ่งแย่กว่า เธอรำพันด้วยความเศร้าใจว่า “เมื่อไรผู้หญิงจะชนะใจผู้หญิงด้วยกันเอง?”

นักการเมืองหญิงที่มีศักยภาพอาจถูกดึงไม่ให้ก้าวหน้าเท่าที่ควรโดยครอบครัวของตนเองหลายคนยังมีความคิดว่าหน้าที่ความรับผิดชอบหลักของผู้หญิงคือดูแลครอบครัว และผู้หญิงจะมีอิสระที่จะทำสิ่งที่ตนเองปรารถนาได้ก็ต่อเมื่อได้ทำหน้าที่ในครอบครัวเสร็จสิ้นแล้ว สมาชิกหญิงองค์การบริหารส่วนตำบลผู้หนึ่งกล่าวว่า “ดิฉันโชคดีที่ได้ก้าวสู่โลกภายนอก ต้องขอบคุณครอบครัวที่อนุญาตให้ดิฉันลงสมัครเลือกตั้ง เพราะพวกเขาเห็นว่าดิฉันได้ทำหน้าที่ภรรยาที่ดีและเป็นแม่ที่ดีแล้ว” ผู้ใหญ่บ้านหญิงคนหนึ่งกล่าวว่า “ลูกๆ ไม่ต้องการให้ดิฉันยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมนอกบ้าน เขามองเป็นเรื่องเสียเวลา สามีก็นับสนั่น แต่อย่างน้อยก็ไม่ห้าม”

ดังที่กล่าวมา ผู้หญิงเองก็อาจถูกกระทบโดยทัศนคติดังกล่าวบ่อยครั้งที่ยอมรับกันเองและไม่รู้ตัวว่าบทบาทของตน คือ ตามหลังผู้ชาย และผลก็คือ ผู้หญิงขาดความมั่นใจที่จะก้าวไปข้างหน้าด้วยตนเอง นอกจากนั้นผู้หญิงอาจเสียกำลังใจเพราะการเมืองดูเป็นภารกิจที่สกปรกและชั่วร้าย ซึ่งพวกเขาไม่อยากเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

ทัศนคติของนักการเมืองและพรรคการเมือง

อัตราการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำของผู้หญิงยังสะท้อนถึงข้อเท็จจริงที่ว่าผู้นำทางการเมืองมีการรับรู้หรือความ

เข้าใจประเด็นมิติหญิงชายหรือความสำคัญในการส่งเสริมผู้หญิงเข้าสู่การเมืองน้อยมาก อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าทางการเมืองของผู้หญิงมิได้ถูกกีดขวางโดยทัศนคติของนักการเมืองชายเท่านั้น นักการเมืองหญิงก็เช่นกัน ดังที่รู้จักกันก็ขัดขวางมาตรการที่จะปรับปรุงสถานภาพของผู้หญิง นักการเมืองหญิงอาจตกย้ำภาพแบบตายตัวขณะที่ตนทำหน้าที่ของตน ดังที่นักการเมืองหญิงผู้หนึ่งเล่าว่า “ดิฉันต้องแกล้งทำตัวอ่อนแอหรือโง่เขลาเพื่อให้คนสงสารเพื่อที่จะให้เขาทำในสิ่งที่ดิฉันต้องการให้เขาทำ ผู้หญิงเราออกคำสั่งตรงๆ ไม่ได้เหมือนผู้ชายเนื่องจากสังคมและวัฒนธรรมของเรายังไม่ยอมรับ”

ความยากลำบากในการปฏิบัติ

เช่นเดียวกับที่ต้องขจัดปัญหาเรื่องทัศนคติทางสังคม ผู้หญิงยังต้องเผชิญกับอุปสรรคในทางปฏิบัติหลายประการ ประเด็นที่ผู้หนึ่งพูดถึงอย่างหนึ่ง คือ มีเวลาน้อย ผู้หญิงหลายคนยังคงต้องรับภาระดูแลบ้านและครอบครัว ซึ่งลดเวลาและโอกาสของผู้หญิงในการสร้างสัมพันธภาพและฐานทางการเมืองในชุมชนของตน เมื่อได้รับเลือกแล้ว ผู้หญิงพบว่า ชายมักจะจัดประชุมและเจรจาในยามวิกาลซึ่งเป็นการยากที่ผู้หญิงที่มีครอบครัวแล้วจะเข้าร่วมได้

นอกจากเรื่องมีเวลาน้อยแล้ว ยังมีเรื่องขาดแคลนทุนทรัพย์อีกด้วย แม้ผู้หญิงจะมีการศึกษาที่เหมาะสม แต่ก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายทางการเมือง หากปราศจากเงินทุนที่เพียงพอในการหาเสียงหรือเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและสังคมอย่างเต็มที่ ต่างจากผู้ชายที่ได้สร้างเครือข่ายและช่องทางในการเข้าสู่การเมืองไว้แล้ว ผู้หญิงหลายคนยังไม่รู้ว่าจะเริ่มอย่างไร

เหตุใดประเทศไทยต้องการนักการเมืองหญิงเพิ่มขึ้น ?

สาเหตุหลักที่ประเทศไทยควรมีนักการเมืองหญิงเพิ่มขึ้นก็เพื่อจะให้ผู้หญิงมีสิทธิที่จะมีตัวแทนและอำนาจที่เท่าเทียมกันกับชายในทุกระดับชีวิตสังคม การมีตัวแทนทางการเมืองระดับต่ำไม่เพียงแต่ปฏิเสธสิทธิของผู้หญิง แต่ยังกีดกันการบรรลุความเท่าเทียมกันทางเพศโดยทั่วไป และทำให้หญิงไทยต้องตกอยู่

ในสถานะเสียเปรียบอย่างยิ่ง ตัวอย่างเช่น การประชุมกรรมการหมู่บ้านมักจะมีการตัดสินใจว่าผู้ใดควรจะได้สิทธิประโยชน์จากทรัพยากรใหม่ๆ หรือได้โอกาสในการเข้ารับการอบรมการใช้เทคโนโลยีการเกษตร หากผู้หญิงไม่มีสิทธิไม่มีเสียง ผู้หญิงก็จะถูกกีดกันออกไปในที่สุด

ยังเป็นเรื่องโต้แย้งกันได้ยิ่งกว่าการเพิ่มตัวแทนของผู้หญิงเป็นการปรับปรุงคุณภาพการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของผู้หญิงผู้ชายและเด็ก เช่น ในระดับท้องถิ่น ขณะที่บางคนต้องการให้มีการลงทุนสาธารณะในสิ่งที่ตนสนใจ เช่น สร้างถนนและโครงสร้างพื้นฐานคมนาคม คนอื่นๆ ซึ่งมักเป็นผู้หญิงอาจสนใจเรื่องสุขภาพและการศึกษาของเด็ก โดยให้ความสนใจด้านสังคม จากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการนำนโยบายด้านความยากจนไปใช้ พบว่า ในกรณีของกองทุนหมู่บ้าน หากหมู่บ้านใดมีกรรมการกองทุนที่เป็นหญิงมากกว่า 5 คน คนยากจนมีแนวโน้มที่จะได้กู้ยืมเงินกองทุนถึง 1.6 เท่ามากกว่าที่จะได้รับจากกองทุนที่มีกรรมการเป็นหญิงน้อยกว่า 5 คน ผู้หญิงยังมักรับรู้รับทราบถึงประเด็นมิติหญิงชาย และให้ผลกระทบที่ผู้ชายได้รับแตกต่างจากผู้หญิงอันเนื่องมาจากการตัดสินใจและนโยบายต่างๆ

ผู้หญิงยังมีแนวโน้มที่จะมีการเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดในเครือข่ายชุมชนมากกว่าผู้ชาย ดังนั้น ผู้หญิงที่ได้รับเลือกเข้าสู่แวดวงการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติจะมีแนวโน้มที่ดีกว่าชายในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและสิ่งเร่งด่วนของคนในพื้นที่ของตน และยังรู้ว่าทรัพยากรนั้นควรจัดสรรไปที่ใด นักการเมืองหญิงจึงมีบทบาทสำคัญในการประสานงานและการเอื้ออำนวยจัดหาให้

พัฒนาการเชิงบวก

การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในบทบาทผู้นำในพรรคการเมืองในปี พ.ศ. 2548 ค่อนข้างต่ำ มีเพียงพรรคไทยรักไทยที่มีผู้หญิงเป็นกรรมการบริหารพรรค หรือเป็นที่ปรึกษาพรรคและหัวหน้ากรรมการที่ปรึกษา อดีตพรรคชาติพัฒนาไม่มีการบริหารพรรค ร้อยละ 14.3 และเป็นที่ปรึกษาร้อยละ 4.2 (ตาราง 3.8)

พรรคการเมืองไทยยังคงต้องพัฒนายุทธวิธีที่มีแนวทางแน่นอนเกี่ยวกับประเด็นความเท่าเทียมกันทางเพศโดยทั่วไปและการมีตัวแทนของผู้หญิงโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็มีพัฒนาการเชิงบวก พัฒนาการหลายด้านเกิดขึ้นเพื่อสนองตอบต่อแรงกดดันขององค์กรสตรีต่างๆ เช่น ก่อนการเลือกตั้งครั้งล่าสุด สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนาได้จัดทำมี “เวทีนโยบายพรรคการเมือง” เวทีที่ให้โอกาสประชาชนได้ถามผู้นำทางการเมืองเกี่ยวกับวาระและแผนของพรรคในการปรับปรุงสภาพของผู้หญิง

พรรคไทยรักไทย

เมื่อพรรคไทยรักไทยซึ่งเป็นพรรครัฐบาลปัจจุบันก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ทางพรรคได้เคยบอกจะ ตั้งเป้าให้มีตัวแทนหญิงร้อยละ 30 แม้ยังไม่บรรลุเป้าหมายนี้ พรรคก็มีความก้าวหน้า พรรคไทยรักไทยแจ้งว่าไม่ได้เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจากเพศแต่คัดเลือกจากผลงานในพื้นที่และความเป็นไปได้ที่บุคคลนั้นจะเรียกคะแนนจากประชาชนได้ตามผลการสำรวจความคิดเห็น

ตาราง 3.8 ความเป็นผู้นำในพรรคการเมืองหลัก แบ่งตามตำแหน่งและเพศ พ.ศ. 2546

พรรค	กรรมการบริหารพรรค			ที่ปรึกษา			หัวหน้าคณะที่ปรึกษา			ร้อยละของหญิง
	หญิง	ชาย	ร้อยละของหญิง	หญิง	ชาย	ร้อยละของหญิง	หญิง	ชาย	ร้อยละของหญิง	
ไทยรักไทย	2	29	6.5	1	26	3.7	2	32	5.9	5.4
ชาติไทย	7	52	11.9	-	13	0	-	9	0	8.6
ชาติพัฒนา	5	30	14.3	1	23	4.2	-	-	0	10.2
ประชาธิปัตย์	4	43	8.5	-	6	0	-	-	0	7.5

ที่มา: สรุปจากรายงานตามอนุสัญญาการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (CEDAW) ครั้งที่สี่และห้า สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ก่อนการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2544 พรรคไทยรักไทยประสบความสำเร็จในการจัดอบรม “ผู้หญิงในภาคการเมือง” แก่ผู้สมัครหญิงที่มีศักยภาพทั่วทุกภูมิภาค และผลส่วนหนึ่งจากการจัดอบรมนี้ทำให้พรรคมีสมาชิกผู้แทนราษฎรหญิงเพิ่มขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2544 - 2548 จากเดิม 5 คน (ร้อยละ 2) เป็น 43 คน (ร้อยละ 10.6) สัญญาที่ดีอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้หญิงได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นผู้หญิงคนแรกที่ได้ดำรงตำแหน่งนี้

พรรคประชาธิปัตย์

พรรคประชาธิปัตย์ได้ประกาศความมุ่งมั่นที่จะเพิ่มจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง พรรคได้ก่อตั้งกลุ่มสนับสนุนสตรีเพื่อจัดเวทีเสวนาตามสถานที่ต่างๆ ตั้งแต่หอประชุมมหาวิทยาลัยไปจนถึงตลาด มีจุดมุ่งหมายที่จะกระตุ้นให้ประชาชนเข้าใจว่าประเด็นทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันและเพื่อให้ภายในพรรคและประชาชนรับรู้รับทราบถึงประเด็นมิติหญิงชาย กลุ่มสนับสนุนสตรียังได้ประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ในพรรคเพื่อให้ความสนับสนุนกลุ่มสตรีต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มส่งเสริมหารายได้ นอกจากนั้น พรรคยังมีโครงการสำหรับเยาวชนเพื่อทดลองและเปลี่ยนทัศนคติด้านมิติหญิงชายตั้งแต่เยาว์วัย

นับเป็นครั้งแรกที่พรรคประชาธิปัตย์ได้แต่งตั้งผู้หญิงเป็นผู้อำนวยการพรรค คือ ดร.ผุสดี ตามไท อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามระบบบัญชีรายชื่อในชุดที่แล้ว ในปัจจุบัน พรรคได้ตั้งโควตาว่า ในจำนวนกรรมการบริหารสาขาพรรคทั้ง 11 คน ต้องมีผู้หญิงอย่างน้อย 2 คน ในแต่ละสาขาพรรค เพื่อช่วยให้

ผู้หญิงได้เข้ามีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจของพรรค และให้สมาชิกพรรคที่เป็นหญิงในสาขาภูมิภาคทำงานร่วมกับกลุ่มสตรีในท้องถิ่นของตนและกระตุ้นให้สตรีเหล่านั้นเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในกระบวนการทางการเมือง ทั้งในฐานะผู้หาเสียงหรือผู้สมัคร ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุด ลำดับสูงสุดบัญชีรายชื่อที่เป็นหญิงในพรรคประชาธิปัตย์ คือ ลำดับที่เจ็ด ซึ่งได้รับเลือกเข้านั่งในสภา ส่วนผู้หญิงคนอื่นๆ อยู่ในลำดับท้ายลงไป

ชมรมสมาชิกรัฐสภาสตรีไทย

ชมรมสมาชิกรัฐสภาสตรีไทยก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2536 โดยก่อนหน้านี้เป็นเพียงเวทีให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงและสมาชิกวุฒิสภาหญิงได้มาพบปะรู้จักกันเท่านั้น แต่ในหลายปีที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการเลือกตั้งสองครั้งล่าสุด ซึ่งมีโครงสร้างกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น นักการเมืองหญิงทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านได้รวมตัวกันภายใต้ชมรมสมาชิกรัฐสภาสตรีไทย เพื่อเสวนาหาวิธีสนับสนุนผู้หญิงในวงการเมือง ปรับปรุงสถานภาพของผู้หญิง และเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับประชาธิปไตยและผู้หญิงในวงการเมือง

จากการเลือกตั้งล่าสุด กลุ่มสมาชิกรัฐสภาสตรีไทยเป็นกลุ่มผสมผสานของคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ สมาชิกมีที่ท่ายืนเดียวมรับความคิดใหม่ๆ และร่วมมือกันระหว่างพรรคกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากขึ้น ชมรมได้จัดการประชุมเพื่ออภิปรายถกคุยเรื่องแผนสนับสนุนผู้หญิงในการเลือกตั้งส่วนท้องถิ่นใน พ.ศ. 2548 และการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใน พ.ศ. 2549

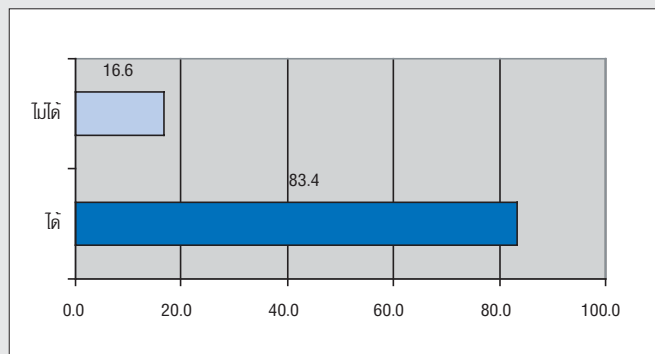
กรอบข้อความ 3.2 คนไทยต้องการผู้หญิงเข้าสู่วงการเมืองมากขึ้น - ผลการสำรวจความคิดเห็น

ประชาชนยังมองในแง่ดีเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะมีนายกรัฐมนตรีหญิงในอนาคตอันไม่ไกลนัก ร้อยละ 64 คิดว่า ประเทศไทยน่าจะมีผู้หญิงเป็นนายกรัฐมนตรีในอีก 10 ปีข้างหน้า ขณะที่ประมาณร้อยละ 80 คิดว่าน่าจะเกิดขึ้นในอีก 20 ปีข้างหน้า ประชาชนยังรู้สึกพึงพอใจกับการดำเนินการที่ได้ทำไปแล้ว เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 70 เห็นด้วยว่า กฎหมายและรัฐธรรมนูญได้ให้ความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย น้อยกว่าร้อยละ 30 แสดงความไม่พึงพอใจกับความพยายาม/การดำเนินการของรัฐบาลในการส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศในสังคม

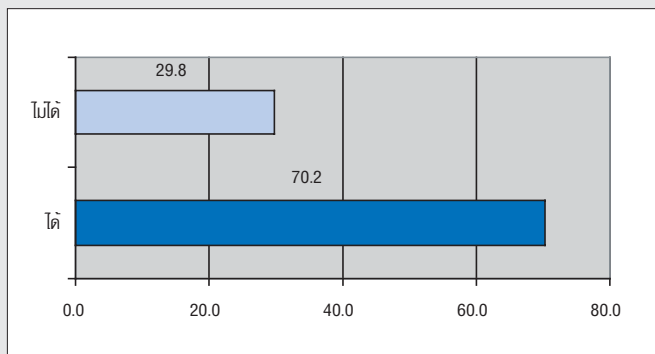
ในทางตรงกันข้าม กลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งแสดงถึงความคิดเห็นเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในวงการเมือง เกือบร้อยละ 35 กล่าวว่า หากต้องเลือกระหว่างผู้สมัครชายและหญิงซึ่งมีคุณสมบัติเท่าเทียมกันเพื่อดำรงตำแหน่งราชการแล้ว ก็จะเลือกผู้ชาย กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 30 ไม่เชื่อว่าผู้หญิงจะมีความสามารถเท่าผู้ชายในการตัดสินใจ และมากกว่าหนึ่งในสามไม่เชื่อว่าผู้หญิงจะเก่งในการแก้ไขปัญหา กลุ่มที่มีความคิดเห็นสุดโต่ง เกือบร้อยละ 20 ยังไม่เชื่อว่า ผู้หญิงที่มีคุณสมบัติจะมีโอกาสที่เท่าเทียมกันที่จะได้รับตำแหน่งผู้บริหารอาวุโสในราชการฝ่ายพลเรือน

ท้ายที่สุด และเป็นเรื่องน่าฉงนที่ผลการสำรวจแสดงถึงความคิดเห็นที่ดูเหมือนได้รับข้อมูลไม่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานะของความเท่าเทียมกันทางเพศในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างเกือบร้อยละ 70 เชื่อว่าได้บรรลุความเท่าเทียมกันทางเพศในทางการเมืองแล้ว ซึ่งตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงกับข้อเท็จจริงที่ว่า มีสมาชิกวุฒิสภาหญิงเพียงร้อยละ 10 และมีรัฐมนตรีหญิงเพียง 2 คน และมีผู้ว่าราชการจังหวัดหญิงเพียงคนเดียวเท่านั้น ซึ่งจำเป็นที่ต้องมีการอภิปรายสาธารณะและการสร้างความรับรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการที่ผู้หญิงมีส่วนร่วมน้อยในการเมือง

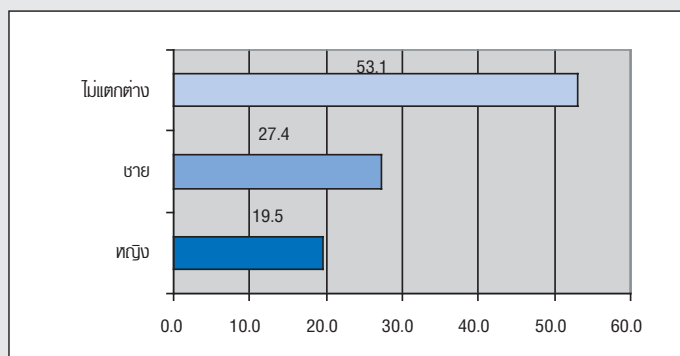
ตามความคิดเห็นของท่าน ท่านคิดว่าผู้หญิงสามารถเป็นนายกรัฐมนตรีที่สำคัญสำหรับประเทศไทยได้หรือไม่?



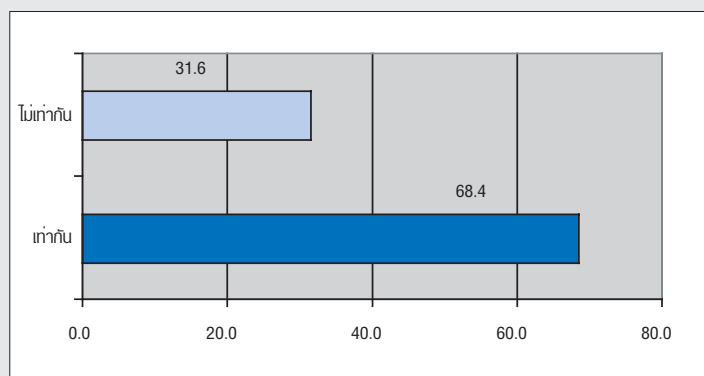
ตามความคิดเห็นของท่าน ท่านคิดว่าประเทศไทยจะมีนายกรัฐมนตรีที่เป็นหญิงหรือไม่?



หากต้องเลือกระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นชายและหญิงซึ่งมีคุณสมบัติเท่าเทียมกัน ท่านจะลงคะแนนเสียงให้ใคร?



ตามความคิดเห็นของท่าน ผู้หญิงและผู้ชายมีความสามารถเท่าเทียมกันในการตัดสินใจที่ดีหรือไม่?



ที่มา: มหาวิทยาลัยกรุงเทพและโครงการการพัฒนาและสหประชาชาติ, 2548

ผู้หญิงก็เป็นผู้นำได้

หญิงไทยสามารถทำประโยชน์ในสังคมได้มากมายกว่านี้ แต่เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า สิ่งนี้จะไม่เกิดขึ้นได้หากสังคมโดยรวมไม่เริ่มเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อผู้หญิง รัฐบาล และพรรคการเมือง จะต้องมีความพยายามมุ่งมั่นที่จะให้ผู้หญิงได้เข้าร่วมสถานะที่

เท่าเทียมกันและต้องให้ความมั่นใจว่าผู้หญิงมีความปรารถนา และมีความสามารถในการทำงานตำแหน่งบริหารภาครัฐ สิ่งเหล่านี้จะดำเนินการให้บรรลุอย่างดีที่สุดได้อย่างไรนั้น จะกล่าวถึงในบทสุดท้ายต่อไป

โอกาสเท่าเทียมของสตรี ในสังคม - เส้นทางข้างหน้า

4

หลายทศวรรษที่ผ่านมา สตรีไทยได้รับบริการด้านสุขภาพอนามัยและการศึกษาดีขึ้นและมีส่วนสำคัญช่วยให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ในบางด้านสตรียังประสบปัญหาการปิดกั้นทางวัฒนธรรมและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารงานภาครัฐและการเมือง หากประเทศไทยจะบรรลุ “เป้าหมายการพัฒนาที่ท้าทายแห่งสหประชาชาติ” (MDG-Plus) ด้านความเท่าเทียมกันทางเพศแล้ว ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินการส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิสตรีให้มีส่วนร่วมและมีตัวแทนที่เท่าเทียมกันในสังคม

การที่ประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (MDGs) ได้อย่างรวดเร็ว เป็นสิ่งที่พิสูจน์ถึงการทำงานหนักของประชาชนชาวไทย และความมุ่งมั่นของสถาบันกษัตริย์และรัฐบาลในการขับเคลื่อนประเทศชาติให้รอดพ้นไป อย่างไรก็ตาม ดังที่ชี้ให้เห็นในรายงานฉบับนี้ วัฒนธรรมไทยยังไม่ได้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในหลายๆ ด้านวัฒนธรรมไทยยังคงกระทำต่อผู้หญิงเสมือนเป็นพลเมืองชั้นสองที่ต้องมีบทบาททรงในครอบครัว ในชุมชนและในการเมือง

การปรับเปลี่ยนความคิดและอคติเช่นนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย จำต้องมีการดำเนินการที่มีไ้เพียงการดำเนินการที่นำโดยรัฐบาลเท่านั้น แต่ต้องมีความมุ่งมั่นกันทั้งประเทศโดยรวม สื่อ ชุมชน ธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนอีกหลายๆ ภาคส่วนของภาคประชาสังคม บางเรื่องอาจดำเนินการได้ผลอย่างรวดเร็วด้วยการปรับเปลี่ยนนโยบายสาธารณะ บางเรื่องอาจต้องใช้เวลาหลายปีหรือหลายทศวรรษ แต่ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มในบัดนี้ หากต้องการให้หญิงไทยรุ่นใหม่ได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพและมีสิทธิมนุษยชนในการมีส่วนร่วมในการเมืองและมีส่วนอย่างเต็มที่ในการกำหนดอนาคตของชาติ

แผนพัฒนาสตรี พ.ศ. 2544-2549 ได้ตั้งเป้าหมายไว้อย่างสูงในการเพิ่มสัดส่วนของสตรีในรัฐสภา ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารระดับสูงในราชการฝ่ายพลเรือน ต่อมาเป้าหมายนี้ได้ถูกรวมเข้าเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ท้าทายแห่งสหประชาชาติ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีของไทย ในเดือนมิถุนายน 2547 อย่างไรก็ตาม เป็นที่ชัดเจนว่าเป้าหมายนี้ไม่สามารถจะทำให้บรรลุได้ในปลายปี พ.ศ. 2549 ดังนั้น จำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างทันที่ที่จะเร่งให้เป้าหมายนี้ก้าวหน้าไปสู่การบรรลุเป้าหมายด้านสิทธิทางการเมืองของสตรีในประเทศไทยและการขับเคลื่อนให้ประเทศไปในทิศทางที่ถูกต้อง

รัฐบาล ราชการฝ่ายพลเรือน นักการเมืองทั้งชายและหญิงและกลุ่มรณรงค์เคลื่อนไหว สื่อ และสาธารณชนโดยรวม ต่างจำเป็นต้องรวมพลังร่วมกันผลักดันให้ความเท่าเทียมกันทางเพศในสังคมรอดพ้นไปได้ ต่อไปนี้เป็นข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการซึ่งได้รับการระดมความคิดเห็น การปรึกษาหารือจนนำไปสู่การจัดทำรายงานฉบับนี้

สิ่งที่รัฐบาลต้องดำเนินการ : เป็นผู้อุปลักษณ์ที่เข้มแข็ง

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและมุมมองของคนเป็นกระบวนการที่ต้องค่อยเป็นค่อยไป รัฐบาลต้องแสดงถึงความเป็นผู้นำแสวงหาความเห็นชอบร่วมกัน และระดมความมุ่งมั่นร่วมกันในสังคมโดยรวม รายงานนี้เสนอแนะลำดับสิ่งที่ต้องดำเนินการก่อนสำหรับหน่วยงานภาครัฐเพื่อเร่งการดำเนินงานด้านความเท่าเทียมกันทางเพศในสังคมให้ก้าวหน้าไป ดังต่อไปนี้

- **ดำเนินการตามแผนพัฒนาสตรี** แผนพัฒนาสตรีฉบับปัจจุบัน และฉบับต่อไปจำเป็นต้องดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและมีการกำกับดูแลตรวจสอบเป็นระยะ รัฐบาลควรให้ส่วนราชการทุกแห่งพัฒนาจัดทำแผนและแนวทางที่เป็นไปตามแผนพัฒนาสตรีโดยละเอียด โดยผ่านผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) รัฐบาลควรจัดตั้งระบบกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมของส่วนราชการ และให้ข้าราชการระดับสูงพร้อมรับผิดชอบต่อผลงาน
- **ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ** เพื่อให้บรรลุผลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยสิทธิเสมอภาคที่ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน รัฐบาลควรเร่งรัดให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบต่างๆ รวมทั้งการตั้งเป้าหมายและกำหนดเวลา ตลอดจนการให้มีกลไกการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
- **รวบรวมข้อมูลชายหญิง** หน่วยงานภาครัฐต้องมั่นใจได้ว่าข้อมูลที่รวบรวมเป็นข้อมูลแยกเพศ ซึ่งควรรวมข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย การศึกษาและความยากจนไว้ในทุกมิติ คณะกรรมการการเลือกตั้งควรรวบรวมและพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลแยกเพศของผู้สมัครเลือกตั้ง ผู้ได้รับเลือกตั้งและผู้ลงคะแนนเสียง
- **วิจัย** ปัจจุบันประเทศไทยทำการวิจัยด้านมิติหญิงชายกันน้อย ไม่ว่าวิจัยเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณ หากต้องการให้บรรลุความเท่าเทียมกันทางเพศ ต้องจัดสรรเงินทุนสนับสนุนที่เพียงพอแก่การทำวิจัยด้านมิติหญิงชาย นักวิจัยจำเป็นต้องค้นคว้าเกี่ยวกับมิติหญิงชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งศึกษามุมมองและประสบการณ์ที่แตกต่างกันของชายและหญิง

ผลการศึกษาจะเปิดเผยและให้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติต่อสตรีที่ยังคงมีอยู่ การเผยแพร่ข้อมูลเหล่านี้ผ่านสื่อและช่องทางอื่นๆ เพื่อจะแสดงให้เห็นถึงศักยภาพความสามารถของผู้หญิงที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ และกระตุ้นให้ผู้หญิงออกมาสู่เวทีสาธารณะมากขึ้น

- **ให้คณะกรรมการมีความสมดุลชายและหญิง** คณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยรัฐบาลจำเป็นต้องประกอบด้วยทั้งชายและหญิง เพื่อให้แน่ใจว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงจะได้รวมอยู่ในกิจกรรมการทำงานและได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการ
- **กระตุ้นข้าราชการพลเรือนและพนักงานเอกชน** รัฐบาลควรยืนยันว่าสถานประกอบการทั้งหลายไม่ว่าภาครัฐหรือภาคเอกชนต้องให้พนักงานของตนได้รับการอบรมด้านมิติหญิงชาย ซึ่งอาจอยู่ในรูปความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน รัฐบาลอาจเป็นพลังผลักดันโดยให้แนวทางและข้อมูลผ่านทางสื่อ
- **สร้างความเข้มแข็งแก่บทบาทของผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย** และศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย รัฐบาลต้องทำให้ผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชาย (CGEO) และศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย (GFP) ที่จัดตั้งขึ้นในหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทที่เข้มแข็งขึ้น ทุกส่วนราชการต้องมีความพร้อมรับผิดชอบในการทำให้ระบบนี้ดำเนินการไปได้และผู้ที่อยู่ในตำแหน่งนี้ต้องได้รับความสนับสนุนและเครื่องมือที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของตนให้ลุล่วงไปได้
- **สร้างระบบการศึกษาที่มีมิติหญิงชาย** กระทรวงศึกษาธิการควรให้ครู (ทั้งในโรงเรียนของรัฐและเอกชน) ได้รับการอบรมที่จำเป็นเกี่ยวกับมิติหญิงชาย และให้ครูมีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้ ตลอดจนมีวัสดุการสอนที่จะก่อให้เกิดวิธีการสอนที่น่าสนใจและเป็นบทเรียนที่ท้าทาย ที่จะเป็นการบ้านของนักเรียน การเรียนการสอนหน้าที่พลเมืองในโรงเรียนควรมีประเด็นของมิติหญิงชายรวมอยู่ด้วย เพื่อเป็นข้อผูกพันสำหรับคนรุ่นใหม่/รุ่นเยาว์ที่จะช่วยส่งเสริมบทบาทของสตรีในทางการเมือง

- **จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ** ในการปฏิรูปหรือการพัฒนาราชการใหม่ รัฐบาลได้ยกฐานะสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ขึ้นเป็นสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) และจัดสรรงบประมาณให้เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในสังคม (ทั้งในการเมืองและการบริหาร) อย่างไรก็ตาม ในการจะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ท้าทายแห่งสหประชาชาติ เป้าหมายหลักที่ 3 ควรมีการจัดสรรงบประมาณแก่กลุ่มเคลื่อนไหวสาธารณะและพรรคการเมืองด้วย เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่การมีส่วนร่วมของสตรีในการเมืองและการบริหาร
- ให้คณะกรรมการส่งเสริมและประเมินผลมีความสมดุลชายและหญิง คณะกรรมการส่งเสริมและประเมินผลข้าราชการระดับสูงทุกคณะต้องประกอบด้วยกรรมการทั้งชายและหญิง
- นำเสนอสตรีต้นแบบ ราชการฝ่ายพลเรือนควรใช้ประโยชน์จากสตรีที่สามารถก้าวไปสู่ตำแหน่งสูงได้ โดยให้บุคคลเหล่านี้ได้มีโอกาสไปบรรยายหรือพูดถึงประสบการณ์ของตนแก่หน่วยงานต่างๆ ทั้งควรกระตุ้นให้สตรีเหล่านั้นให้คำแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานรุ่นน้อง อธิบายถึงการที่ได้ต่อสู้ฝ่าฟันอุปสรรคและมีชีวิตครอบครัวที่สมดุลกับอาชีพการงานของตนได้อย่างไร

สิ่งที่ราชการฝ่ายพลเรือนต้องดำเนินการ: ส่งเสริมนักบริหารสตรี

ผู้หญิงไทยมีตัวแทนน้อยในตำแหน่งบริหารระดับสูงในราชการฝ่ายพลเรือน สิ่งนี้สะท้อนถึงความไม่สมดุลทางสังคมที่ทำให้ผู้หญิงท้อใจที่จะสมัครในตำแหน่งระดับสูง และยังเป็นผลอันเนื่องมาจากการที่ผู้ชายจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตามกีดกันผู้หญิงออกจากกระบวนการการตัดสินใจ ประเทศไทยได้มีพันธะสัญญาระหว่างประเทศด้านการส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (CEDAW) ในฐานะที่เป็นสมาชิกของอนุสัญญานี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินการอย่างที่สุดเพื่อที่จะช่วยแก้ไขความไม่สมดุลในระบบราชการฝ่ายพลเรือนของตนดังต่อไปนี้

- เสริมสร้างความเข้าใจแก่ผู้กำหนดนโยบาย เพื่อให้มั่นใจว่าผู้กำหนดนโยบายทุกคนรับรู้รับทราบถึงความสำคัญของความเท่าเทียมกันทางเพศ และพันธะสัญญาและข้อผูกพันทางกฎหมายระหว่างประเทศของประเทศไทย
- เสริมสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรใหม่ภาครัฐ บุคลากรใหม่ภาครัฐต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับความเท่าเทียมกันทางเพศในการปฐมนิเทศเข้ารับราชการ

- ส่งเสริมแนวคิดการสนับสนุนซึ่งกันและกัน หน่วยงานภาครัฐแต่ละแห่งควรกระตุ้นและให้ทุนสนับสนุนแก่สตรีที่สามารถก้าวสู่ตำแหน่งสูงได้ เพื่อสร้างโอกาสให้สตรีได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และถกคุยถึงปัญหาที่ประสบร่วมกัน สมาคมสตรีควรเชิญผู้เชี่ยวชาญมาพูดหรือบรรยายเรื่องมิติหญิงชายและการจ้างงาน และอธิบายถึงวิธีการที่ประเทศอื่นๆ มีผลงานทางด้านความเท่าเทียมกันทางเพศ สามารถจัดการกับประเด็นต่างๆ เช่น การคุกคามทางเพศ และความจำเป็นที่ต้องมีการดูแลเด็กในที่ทำงาน
- เสริมสร้างความสามารถ จัดโปรแกรมการอบรมการเสริมสร้างความสามารถและโอกาสในงานอาชีพโดยสตรีเป็นกลุ่มเป้าหมาย

สิ่งที่นักการเมืองและกลุ่มรณรงค์เคลื่อนไหวต้องดำเนินการ: เปิดให้สตรีเข้าสู่การเมือง

การส่งเสริมการเพิ่มสัดส่วนของนักบริหารสตรีระดับสูงเพื่อให้มีศักยภาพและโอกาสในการประกอบอาชีพได้อย่างเข้มแข็งขึ้นในหลักการเป็นเรื่องง่าย เนื่องจากการดำเนินการส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การควบคุมของราชการฝ่ายพลเรือน อย่างไรก็ตาม การทำให้ผู้หญิงได้รับเลือกเข้ามาสู่การเมืองมากขึ้นเป็นความท้าทายที่ซับซ้อนกว่า เรื่องหนึ่งก็คือ ผู้หญิงจำเป็นต้องสนใจ

การเมืองมากขึ้น ต้องกระตุ้นผู้หญิงให้ร่วมกิจกรรมทางการเมือง (ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ) หรือสมัครเข้ารับเลือกตั้ง อุปสรรคที่ขัดขวางผู้สมัครหญิงต้องได้รับการแก้ไขภายใต้โครงสร้างของพรรคการเมืองและสิ่งสุดท้ายซึ่งไม่ใช่เรื่องเล็ก คือ ผู้ลงคะแนนเสียงจำเป็นต้องลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครหญิงในแต่ละขั้นตอน รัฐบาล พรรคการเมืองและนักการเมืองต้องเต็มใจที่จะทำงานหนักขึ้น และดำเนินการให้มากขึ้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทางการเมือง

กระตุ้นให้สตรีสนใจการเมือง

ผู้สนับสนุนความเท่าเทียมกันทางเพศรวมทั้งนักการเมืองหญิงทั้งอดีตและปัจจุบัน สามารถมีบทบาทที่สำคัญในการทำให้สตรีเห็นว่าการเมืองมิใช่เป็นเรื่องที่ปล่อยให้อยู่ในกำมือของผู้ชายฝ่ายเดียว นักการเมืองหญิงต้องดำเนินการ ดังนี้

- ชี้นำประเด็น นักการเมืองสตรีต้องสร้างเอกลักษณ์ทางการเมืองและวาระหรือประเด็นต่างๆ ที่สำคัญขึ้นมา
- ชี้ความสูญเสียจากการไม่มีเสียงทางการเมือง ผู้สนับสนุนและนักการเมืองหญิงต้องแสดงให้เห็นว่า การขาดเสียงของหญิงในทางการเมืองก่อให้เกิดผลกระทบทางลบแก่สังคมไทย ซึ่งหมายถึงประเด็นหลายๆ ประเด็นที่มีผลโดยตรงต่อผู้หญิงได้ถูกละเลยไป
- เน้นการให้โอกาส ผู้สนับสนุนและนักการเมืองหญิงต้องแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่นักการเมืองหญิงได้ดำเนินการ แม้ว่าจะมีตัวแทนที่เป็นหญิงจำนวนน้อยก็ตาม ตัวอย่างหนึ่งก็คือ การต่อสู้เพื่อให้ได้สิทธิการลาคลอด พรรคการเมืองและส่วนอื่นๆ สามารถสนับสนุนการดำเนินการนี้ โดยรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับผลสำเร็จในการทำหน้าที่ทางการเมืองของนักการเมืองหญิงแต่ละคน
- จัดเวทีเพื่อการถกคุย ผู้สนับสนุนและนักการเมืองหญิงต้องให้โอกาสเพื่อประชาชน โดยเฉพาะผู้หญิงได้เข้าร่วมเวทีสาธารณะเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง

สรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งสตรีให้มากขึ้น

ผู้หญิงจำเป็นต้องรับรู้มิใช่เพียงพันธสัญญาและข้อผูกพันทางกฎหมายกับนานาชาติของประเทศไทยที่ต้องส่งเสริมผู้หญิงในบทบาททางสังคมเท่านั้น แต่ต้องรับรู้รับทราบถึงประโยชน์ที่พึงได้รับจากผู้หญิงในฐานะเป็นผู้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อดำเนินการดังกล่าว พรรคการเมืองจำเป็นต้อง

- พัฒนานโยบายมิติหญิงชาย พรรคการเมืองทุกพรรคต้องมีนโยบายด้านความเท่าเทียมกันทางเพศซึ่งเป็นการส่งสัญญาณแก่ผู้หญิงถึงพันธกิจของพรรคการเมืองของตนที่จะให้โอกาสที่เท่าเทียมกันแก่ชายและหญิง รัฐบาลและกลุ่มและองค์กรรณรงค์เคลื่อนไหวด้านสตรีสามารถช่วยได้โดยการจัดสัมมนาสร้างความเข้าใจร่วมกันแก่ผู้นำของพรรคการเมือง
- ให้นักการเมืองหญิงเป็นผู้สรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนหญิงสามารถออกไปสู่และเข้าถึงกลุ่มผู้หญิงในท้องถิ่น อธิบายถึงนโยบายของพรรคของตนในเวลาเดียวกันทำความเข้าใจกลุ่มเคลื่อนไหวที่มีศักยภาพและอธิบายถึงการที่กลุ่มเหล่านั้นจะเริ่มเข้าสู่การเมืองได้อย่างไร
- ให้จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งมีความสมดุล พรรคการเมืองควรพยายามอย่างมากที่สุดที่จะให้มีผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งเป็นชายและหญิงจำนวนเท่ากัน และควรกระจายผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งชายและหญิงออกไปอย่างทัดเทียมกัน ทั้งที่มีโอกาสจะได้รับเลือกตั้งมากหรือได้รับเลือกตั้งน้อย
- ให้ระบบบัญชีรายชื่อมีความสมดุล พรรคการเมืองควรกระตุ้นผู้หญิงลงสมัครรับเลือกตั้งโดยให้แน่ใจว่าระบบบัญชีรายชื่อของพรรคอย่างน้อยจะมีผู้หญิงจำนวนเท่ากับผู้ชาย และว่าผู้หญิงมีโอกาสเท่าเทียมกับผู้ชายในตำแหน่งระดับสูง

- สนับสนุนความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งหญิงได้รับทุนสนับสนุน คำแนะนำและการฝึกอบรมที่จำเป็น

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) และกลุ่มและองค์กรรณรงค์เคลื่อนไหวด้านสตรีและเครือข่ายสตรีได้ร่วมกันดำเนินการข้างต้นกับนักการเมืองสตรีและกลุ่มสตรีในท้องถิ่นต่างๆ เพื่อแสวงหาและช่วยเหลือผู้นำท้องถิ่นสตรีที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่ง สค. ก็ได้ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ของกระทรวงต่างๆ เพื่อช่วยเหลือและให้ข้อมูลแก่ผู้นำสตรี มีการจัดตั้งเครือข่ายสตรีท้องถิ่นทางการเมืองขึ้น (Local Womens Political Network) และให้การฝึกอบรม หากต้องการจะเพิ่มจำนวนสมาชิกหญิงในองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็จำเป็นต้องสนับสนุนนักการเมืองท้องถิ่นหญิงมากขึ้น

ผู้หญิงเป็นนักรณรงค์เลือกตั้งและผู้แทนที่มีประสิทธิภาพ

ผู้หญิงจำนวนมากอาจรู้สึกว่าการขาดทักษะการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ในระดับท้องถิ่น ผู้สมัครรับเลือกตั้งหญิงสามารถแสวงหาความสนับสนุนได้จากหลากหลายแหล่ง เช่น จากกลุ่มสตรี และผู้นำชุมชน ในระดับชาติ จะได้รับความสนับสนุนจากพรรคการเมือง ซึ่งพรรคการเมืองควรดำเนินการ ดังนี้

- จัดตั้งเครือข่ายกลุ่มรณรงค์เคลื่อนไหว นักการเมืองหญิงสามารถนำผู้หญิงมารวมกลุ่มกันและเป็นเครือข่ายได้จากการรวมกลุ่มกัน ผู้หญิงจะได้รับคำแนะนำถึงวิธีการที่จะเข้าร่วมทางการเมืองและการฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ที่เป็นประเด็นร่วมกัน
- ชี้ให้เห็นถึงวิธีการทำงานร่วมกับชาย ผู้หญิงที่จะเป็นนักการเมืองจำเป็นต้องมีการอบรมเกี่ยวกับการฝ่าฟันสภาพแวดล้อมที่ทุกวันนี้นักการเมืองต้องเผชิญ โดยผู้ชาย ในการขจัดความลำเอียงอคติของผู้ชาย ผู้หญิงเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับคำแนะนำปรึกษาและความสนับสนุนจากผู้มีประสบการณ์ ผู้ให้คำแนะนำปรึกษา รวมทั้งผู้หญิงคนอื่นๆ ที่ทำงานการเมือง ธุรกิจ งานวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน

- สนับสนุนการรณรงค์เลือกตั้งของผู้หญิง พรรคการเมืองเครือข่ายสตรี และกลไกระดับชาติควรให้ความมั่นใจว่าจะสามารถให้ความสนับสนุนที่จำเป็นแก่ผู้หญิงได้ ในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หากจำเป็นก็จัดให้มีพี่เลี้ยงที่จะให้คำแนะนำปรึกษาได้
- สนับสนุนผู้แทนหญิง พรรคการเมือง ชมรมสมาชิกรัฐสภาสตรีไทย สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และกลุ่มรณรงค์เคลื่อนไหวด้านสตรีจะต้องให้ความสำคัญสนับสนุนเพิ่มเติมแก่ผู้แทนหญิง แสดงถึงวิธีการจับหรือตั้งประเด็น การทำงานกับคณะกรรมการธิการ การกร่างกฎหมาย แหล่งที่ขอรับความช่วยเหลือในประเด็นเฉพาะและที่สำคัญที่สุด คือวิธีการฝ่าฟันเพื่ออยู่รอดและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ในสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ชายมีอิทธิพลครอบครองอยู่

หลังจากได้รับเลือกตั้งแล้ว ผู้แทนหญิงควรจะได้ฟังฟังเครือข่ายการสนับสนุนและการอบรมเพื่อให้มั่นใจว่าผู้แทนหญิงสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องมีประสิทธิภาพและดำรงบทบาทสาธารณะได้ ความสนับสนุนเช่นนี้จะทำให้ผู้แทนหญิงสามารถมีบทบาทเป็นต้นแบบแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหญิงคนอื่น ๆ บทบาทในการสรรหาผู้สมัครใหม่ และบทบาทในการกดดันให้หัวหน้าพรรคต้องส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ

ท้ายที่สุด ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะตัดสินใจว่าต้องการให้ผู้หญิงเป็นตัวแทนของตนหรือไม่ แต่ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะทำเช่นนั้นได้หากมีจำนวนผู้หญิงลงสมัครรับเลือกตั้งมากพอและมีความเชื่อมั่นในผู้หญิงที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ในที่สุดอุปสรรคกีดขวางมากมายจะสลายหายไป และกลายเป็นเรื่องธรรมดาที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งชายหรือหญิงก็ได้ กว่าจะถึงวันนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องฟังผู้นำทางการเมือง กลุ่มสตรี และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มนักการเมืองสตรีที่มีจำนวนน้อยนิด เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยจำเป็นต้องมีผู้หญิงในตำแหน่งสำคัญ เพื่อเติมเต็มสิทธิของสตรีในการเป็นตัวแทนที่เท่าเทียมกันและสร้างคุณค่าชีวิตในสังคมด้วยประสบการณ์และทักษะอันโดดเด่นของสตรี

สิ่งที่สื่อและประชาชนต้องดำเนินการ: สร้างทัศนคติใหม่ สำหรับคนรุ่นต่อไป

การปรับเปลี่ยนทัศนคติทางวัฒนธรรมมิใช่เรื่องง่าย คนรุ่นปัจจุบันทั้งชายไทยและหญิงไทยได้รับการเลี้ยงดูโดยตรงหรือโดยทางอ้อมให้คาดหวังถึงพฤติกรรมบางอย่างและให้ยอมรับทัศนคติและการปฏิบัติที่ไม่ให้ความสำคัญแก่ผู้หญิงและกดขี่ผู้หญิง อย่างไรก็ตาม ทัศนคติเช่นนี้มิใช่แข็งแกร่งหรือจืดจางสิ้นไป เพราะเมื่อคนเปลี่ยน วัฒนธรรมก็ต้องปรับเปลี่ยนด้วย

การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ต้องเริ่มภายในครอบครัวก่อน พ่อแม่ไทยต้องปฏิบัติต่อลูกชายและลูกสาวให้เท่าเทียมกันมากขึ้น ทั้งลูกชายและลูกสาวมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกัน และมีความสามารถและศักยภาพที่เท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม การจะทำเช่นนั้นได้ ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสนับสนุนจากสื่อ โรงเรียน องค์กรรณรงค์เคลื่อนไหว รัฐบาล ภาคประชาสังคม และประชาชน ดังขั้นตอนต่อไป

ขจัดภาพลักษณ์ผิดๆ เกี่ยวกับสตรี

สื่อในประเทศไทยควรมีบทบาทนำในการเสนอภาพของสตรีอย่างตรงไปตรงมาและตามความเป็นจริง มากกว่าจะเสนอภาพแบบตายตัวของสตรี (ที่ไม่มีเหตุผลและเจ้าอารมณ์) ดังที่ใช้กันมาหลายปี สื่อควรเสนอภาพที่สมดุลมากขึ้น สำหรับสิ่งที่สตรีไทยกำลังกระทำอยู่ในทุกวันนี้ และสิ่งที่สตรีไทยสามารถทำได้ ผู้ผลิตรายการข่าว สารคดีและบทความต่างๆ ควรเน้นการมีส่วนร่วมของสตรีในประเด็นการเมือง สังคม และชุมชน และควรใช้ประโยชน์จากความสามารถ ความเชี่ยวชาญของสตรีที่ยังใช้ไม่เต็มที่ โดยเปิดโอกาสให้สตรีไทยได้เป็นผู้อำนวยการ ผู้ผลิต และผู้นำเสนอ เป็นต้น ผู้ผลิตละครควรมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอภาพสตรีที่มีลักษณะร่วมสมัยและในเชิงบวกมากขึ้น ซึ่งอาจต้องใช้ความพยายามและการสร้างสรรค์มากขึ้นแต่ก็จะทำให้ละครตรงกันความเป็นจริงและมีสาระมากขึ้น

เริ่มต้นที่โรงเรียน

เด็กเรียนรู้สิ่งที่สังคมคาดหวังจากตน จากครู รวมทั้งจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันและจากบ้าน โชคดีที่ครูหลายคนได้ตอกย้ำการเลือกปฏิบัติทางเพศโดยไม่ได้ตั้งใจในชั้นเรียน ปฏิบัติต่อเด็กชายและเด็กหญิงแตกต่างกันและคาดหวังจากเด็กชายและเด็กหญิงในสิ่งที่แตกต่างกัน แทนที่จะทำเช่นนั้น ครูจะต้องคิดอย่างถี่ถ้วนถึงวิธีการสอนของตนและแสวงหาวิธีที่จะช่วยให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเพศ

ครูสามารถกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมสมดุลทางเพศขึ้นในครัวเรือนของนักเรียนได้ โดยชี้ให้เห็นว่างานบ้านงานเรือนเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว และมีไม่ใช่เป็นภาระหน้าที่ของเด็กผู้หญิงหรือผู้หญิงเท่านั้น ครูควรศึกษาประเด็นยากๆ เช่น ความรุนแรงในครอบครัว และหาวิธีการสอนที่เด็กสามารถเชื่อมโยงกันและเข้าใจได้ ขณะเดียวกันก็อธิบายถึงพฤติกรรมดังกล่าวว่าสะท้อนถึงความไม่สมดุลเชิงอำนาจระหว่างชายและหญิงอย่างไร

โดยทั่วไป วิชาต่างๆ และการสอบที่จัดขึ้นเพื่อครูควรรวมการอบรมเรื่องความเท่าเทียมกันทางเพศ เพื่อให้ครูสามารถถ่ายทอดคุณค่าของความเท่าเทียมกันทางเพศแก่คนอื่นได้ด้วย หากครูจะทำเรื่องนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูจำเป็นต้องได้รับความสนับสนุนทั้งหนังสือตำราและวัสดุช่วยสอนต่างๆ ที่คำนึงถึงมิติหญิงชายและต้องพยายามที่จะจัดรูปแบบตายตัวของชายและหญิง วัสดุการศึกษาเหล่านี้จะทำให้ทั้งครูและนักเรียนต้องคิดในแนวทางใหม่

เครือข่ายสตรี

การบรรลุเป้าหมายด้านความเท่าเทียมกันทางเพศหลายอย่างในประเทศไทยล้วนเป็นผลมาจากแรงกดดันของกลุ่มรณรงค์เคลื่อนไหวด้านสตรี ซึ่งส่วนใหญ่จัดตั้งโดยกลุ่มสตรีวิชาชีพที่ใช้ทักษะและความรู้ของตนกดดันต่อรองกับรัฐบาล (ในหลายช่วงเวลา) แต่สตรีจำนวนมากก็กำลังจัดตั้งกลุ่มสตรีในระดับชุมชน เช่น กลุ่มพัฒนาอาชีพหารายได้ หรือกลุ่มช่วยเหลือครอบครัวของผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ กลุ่มสตรีในชนบทได้รับ

การกระตุ้นให้เปิดศูนย์ฉุกเฉินเป็นที่พักพิงแก่หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว สถานที่ดังกล่าวไม่เพียงให้ความปลอดภัยเท่านั้น ยังให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่สตรีกลุ่มและองค์กรสามารถร่วมตัวเป็นเครือข่ายระดับชาติ เพื่อเคลื่อนไหวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเด็นต่างๆ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของสตรี ซึ่งจะทำให้สตรีมีสิทธิมีเสียงที่เข้มแข็งขึ้นในกิจการเพื่อส่วนรวม

ประกาศให้ผู้ชายรับรู้

ความเท่าเทียมกันทางเพศไม่สามารถบรรลุได้โดยปราศจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ชาย รัฐบาล สื่อ ระบบการศึกษา กลุ่มรณรงค์เคลื่อนไหว นักวิจัย และสาธารณชน

ต้องยืนยันหยัดว่าประเด็นเกี่ยวข้องกับมิติหญิงชายมิใช่เป็น “เรื่องเกี่ยวกับผู้หญิง” เท่านั้น แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัมพันธภาพ ปฏิสัมพันธ์ และความไม่สมดุลเชิงอำนาจระหว่างชายและหญิง ดังนั้น สตรีจำเป็นต้องแสดงให้เห็นว่าวันเวลาได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว และไม่เป็นที่ยอมรับที่ชายจะมีอำนาจเหนือหญิงอีกต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ชายควรรับรู้ รับทราบว่าการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิง เป็นการแสดงออกถึงความอ่อนแอของตนมิใช่แสดงออกถึงความเข้มแข็งแต่อย่างใด การมีสตรีเป็นหุ้นส่วนและเพื่อนร่วมงานเคียงบ่าเคียงไหล่ในสังคมจะช่วยพัฒนาไม่เพียงแต่ คุณภาพของที่ทำงานเท่านั้น แต่เป็นการแผ้วถางทางเพื่อการพัฒนาที่สมดุล ที่ในที่สุดจะเป็นประโยชน์แก่เด็กชายและเด็กหญิงทั้งมวล

บรรณานุกรม

คณะกรรมการการเลือกตั้ง (2548) ข้อมูลจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ชูเกียรติ วงศ์เทพเทียน (2547) "ปัจจัยในกระบวนการสื่อสารการเมืองขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านสตรีในประเทศไทย." วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บวร ประพฤติดี (2520) สตรีไทย: บทบาทผู้นำทางการบริหาร. กรุงเทพฯ, ไทยเกษมการพิมพ์

สุธีรา ทอมสัน วิจิตรานนท์ และเมทินี พงษ์เวช (2548) การมีส่วนร่วมของผู้หญิงทางการเมืองและการบริหาร: 10 ปีกับสัดส่วนร้อยละ 10. กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา

สุธีรา ทอมสัน วิจิตรานนท์ และเมทินี พงษ์เวช (2546) มิตินักหญิงในด้านการเมืองและการบริหาร. กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา

สำนักงานข้าราชการพลเรือน (2548) ข้อมูลจากสำนักงาน ก.พ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและทีมงานองค์การสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย (2547) รายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของประเทศไทย พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2543) จากที่เคยเจียบงั้น: การต่อสู้กับความรุนแรงที่กระทำต่อสตรีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ, กสส.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2548) รายงานผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรที่ตรวจหาอาณาจักร ไตรมาสที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2547) กรุงเทพฯ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2547) สมุดสถิติรายปีประเทศไทย 2547. กรุงเทพฯ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

Chaiyasuta, S. et al. (2004) "Domestic Violence: The Hidden Menace", in *The Advancement of Thai Women: Reflections from the Civil Society*. Bangkok, Thai Women Watch.

ESCAP (2001) *Country Report on the State of Women in Urban Local Government -Thailand*. Bangkok, United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific.

FES (2000) *Civil Society and the Law on the Elimination of Domestic Violence*. Bangkok, Women Parliamentarian Caucus and Friedrich Ebert Stiftung.

IPU (2005) *Women in National Parliaments*. Inter-Parliamentary Union. Data as of April 30, 2005. www.ipu.org/wmn-e/world.htm.

Jaturongkachoke, Ketkanda (2005) *Cultural Analysis of Thai Women's Status*. Unpublished Manuscript. Center for Philanthropy and Civil Society, National Institute of Development Administration.

NESDB/UN (2004) *Thailand Millennium Development Goals Report, 2004*. Bangkok, Office of the National Economic and Social Development Board and the United Nations Country Team in Thailand.

UIS (2005) *Literacy Rates, Youth (15-24) and Adult (15+), by Country and Gender for 2000-2008*. (July 2004 Assessment). Unesco Institute for Statistics. www.uis.unesco.org

UNDP (2004) *Human Development Report*. New York, United Nations Development Programme

UNECE (2005) *Gender Statistics Database*. United Nations Economic Commission for Europe.

UNESCO (2005) *Global Education Digest*. Paris, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Vichitranond, Thompson, S. and Bhongsvej, M. (2001) *Violence Against Women: Development of Databases and Indicators*. Bangkok, Gender Development Research Institute.

Vichit-Vadakan, Juree., "Women, Men and Thai Politics" in Somswasdi and Theobald (1997) "Women, Gender Relations and Development in Thai Society". Women Studies Center, Chiang Mai University: Chiang Mai

Vichit-Vadakan, Juree., "Violence Against Women : A Thai Perspective" in Cheung et al (1999) "Breaking the Silence: Violence Against Women in Asia". Equal Opportunities Commission: Hong Kong.

Vichit-Vadakan and Anukansai K, "Civil Society and Governance in Thailand" in Edgar and Chandler (2004) "Strengthening Social Policy: Lessons on Forging Government-Civil Society Policy Partnerships". Institute on Governance: Ottawa.

WEF (2005) *Women's Empowerment: Measuring the Global Gender Gap*. Geneva, World Economic Forum.